Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 5 šilingov
mesečna naročnina 20 šilingov
celoletna naročnina 200 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXVIII | CELOVEC, PETEK, 20. MAJ 1983 | ŠTEV. 20 (2123)

VLADNA KOALICIJA SPÖ-FPÖ JE SKLENJENA:

Predaja oblasti že prihodnji teden

V zadnjih dneh so pravzaprav padle vse važne odločitve, tako da je po sklenitvi sporazuma o vladni koaliciji SPÖ-FPÖ zdaj odvisno le od formalnega poteka stvari, kako bo prihodnji teden izvedena predaja oblasti. Posebno „odločilen" dan je bil torek: Začel se je z objavo vesti, da se predsednik kluba FPÖjevskih poslancev Friedrich Peter odpoveduje svoji kandidaturi za položaj 3. predsednika parlamenta (več o tem na posebnem mestu); nato je zvezni predsednik Kirchschläger formalno poveril dosedanjemu podkanclerju Sinowatzu mandat za sestavo koalicijske vlade; in na izrednem kongresu SPÖ je bil potrjen koalicijski pakt med SPÖ in FPÖ, potem ko se je dolgoletni kancler Kreisky s solznimi očmi poslovil od aktivne vladne politike, pravzaprav sploh od politične dejavnosti, saj bo najkasneje jeseni predal svojemu nasledniku Sinowatzu tudi položaj predsednika socialistične stranke.

Vsi ostali dogodki so bili bolj ali manj le „obrobni". Boj za ministrske stolčke se je nadaljeval in stopnjeval vse do zadnjega, tako da niti v trenutku, ko uredniško zaključujemo današnjo številko, še ni točno znano, kakšen bo sestav vlade, ki jo bo v torek zaprisegel zvezni predsednik Kirschschläger. Za to negotovost do zadnjega trenutka je poskrbela zlasti koroška FPÖ, ki se je hotela uveljaviti kot „veliki zmagovalec" znotraj svobodnjaške stranke. Premalo se ji je zdelo mesto državnega sekretarja (Ferrari v zdravstvenem ministrstvu) in je terjala ministrski položaj (Haider za pravosodje); pri tem pa je vsakomur jasno, da je v resnici šlo za notranje rivalstvo, kdo bo ostal oziromfa postal vodja stranke na deželni ravni.

Vsaj na zunaj bolj gladko je potekala delitev vladnih stolčkov pri socilistih. Toda res samo na zunaj, kajti znotraj stranke je sploh v zvezi s koalicijo prišlo do resnih nesoglasij. Pri tem se kritika ni omejevala zgolj na ugotovitev, da je morala SPÖ svojega partnerja „kupiti" za ceno 20 % vladnih položajev, čeprav FPÖ pri volitvah ni dobila niti celih 5 % glasov. Kritične glasove – zlasti tudi na torkovem kongresu – je bilo slišati predvsem v tej smeri, da je za socialistično stranko naravnost nečastno, da se povezuje s svobodnjaki. Mnogi so svarili, da bo SPÖ zaradi te svoje odločitve zgubila zaupanje širokih krogov svojih pristašev, kar bi pri naslednjih volitvah utegnilo imeti zanjo usodne posledice.

Na končno odločitev vsa ta svarila niso imela vpliva in tako se v Avstriji začenja nova doba notranjepolitičnega življenja. Kako se bo nova oblika uveljavila in kam razvijala, tega danes še nihče ne more povedati.

Bodoči kancler Sinowatz o manjšinski politiki

Ni tiskovni konferenci, kjer sta dosedanji kancler Kreisky in njegov naslednik Sinowatz tolmačila sklepe izrednega kongresa SPÖ za bodočo koalicijsko vladno politiko, je Sinowatz kratko zavzel stališče tudi k manjšinski problematiki. Na novinarsko vprašanje, ali bo z vstopom svobodnjakov v vlado prišlo do spremembe v manjšinski politiki, je bodoči kancler dejal: „Ne vidim nobenih obremenitev, izpolnili bomo naše obveznosti."

Ali je iz te izjave že možno razbrati zagotovilo, da bo zvezna vlada v bodoče pripravljena bolj dosledno izpolnjevati (da jih doslej še ni izpolnila, je ponovno priznal tudi sam kancler Kreisky) svoje mednarodnopravne obveznosti iz člena 7, bo seveda pokazala šele bodočnost.

ZVEZA KOROŠKIH PARTIZANOV

vabi na

odkritje spomenika

padlim partizanom na Šentjanških Rutah ki bo v nedeljo 5. junija 1983 ob 14. uri.

Na Šentjanških Rutah so bili 10. novembra 1944 pobiti in sežgani partizani Egidij Hafner iz Šentjanških Rut, Miha Brumnik iz Obirske in Rezika Malle iz Šentjanža; že 30. oktobra 1944 pa je na Šentjanških Rutah padel partizan Janez Wester.

Z udeležbo na prireditvi, ki jo bo popestril kulturni spored, se bomo oddolžili padlim borcem na Šentjanških Rutah, preko njih pa bo hvaležen spomin veljal vsem ogromnim žrtvam, ki smo jih koroški Slovenci doprinesli v boju proti fašizmu.

Odbor

Čestitke in priznanja ob jubileju naše ženske organizacije

V navzočnosti številnih častnih gostov in predstavnic bratskih organizacij iz Slovenije in Trsta je minulo soboto Zveza slovenskih žena v kapelškem hotelu Obir praznovala svojo 40-letnico ter bila ob tem svojem prazniku deležna prisrčnih čestitk in priznanj. Poleg drugih je našim ženskam čestital tudi predsednik ZSO dipl. inž. Feliks Wieser, ki je spomnil na pomembno vlogo, ki so jo ženske odigrale v usodnih dneh protifašistične narodnoosvobodilne borbe; poudaril pa je tudi važne naloge, ki jih imajo ženske v današnjem času.

„Naša ženska organizacija je bila od leta 1943 do kapitulacije nacizma pomemben politični faktor na Koroškem," je poudarila Ivanka Sadolšek-Zala, ena izmed ustanovnih članic Antifašistične fronte žena, predhodnice današnje ženske organizacije. Njen slavnostni govor, izvajanja sedanje predsednice ZSŽ Milene Gröblacher ter obširno poročilo o prireditvi objavljamo na drugem mestu.

V ZADEVI FPÖ-PETRA:

Protesti antifašistov so rodili prve sadove

V trenutku, ko je FPÖ kot bodoči vladni partner socialistične stranke že mislila, da lahko izsiljuje preko vseh meja možnega, se je pokazalo, da so tudi taki nenasitnosti postavljene meje. In pred takšno mejo se je FPÖ znašla s svojim poskusom, da bi na položaj 3. predsednika parlamenta ustoličila nekdanjega pripadnika SS-ovske morilske brigade Friedricha Petra. Ta nezaslišani načrt je sprožil široko protestno akcijo demokratičnih in zlasti protifašističnih sil, ki je že rodila prvi uspeh: v torek je Peter sporočil, da odstopa od kandidature za mesto 3. predsednika parlamenta.

Val ogorčenja in protestov, ki so ga sprožili načrti s Petrom, je zajel široko avstrijsko javnost in pokazal, da je v vseh slojih prebivalstva in političnih grupacijah še dovolj zdravih sil, ki jim ni vseeno, kakšne metode se uveljavljajo v politični praksi. Pri tem je posebno važno tudi odločno stališče, ki ga je zavzela socialistična mladina — kajti ob tej odločnosti je moralo vodstvo SPÖ vzeti na znanje, da tudi cena, ki jo zahteva FPÖ za svojo „koalicijsko zvestobo", ne more in ne sme biti pretirana.

Protestom proti nameravani izvolitvi nekdanjega pripadnika zločinske SS na enega najvišjih položajev v državi so se pridružile neštete organizacije in skupine širom Avstrije. Med temi je bila tudi Zveza slovenskih organizacij na Koroškem, ki je v svoji izjavi poudarila, da bi izvolitev Petra za predsednika parlamenta pomenila žalitev vseh bivših protifašističnih borcev in žrtev fašizma, toliko bolj, ker se Peter še nikdar ni ogradil od svoje SS-ovske preteklosti. Podobno je izjavil tudi Klub slovenskih občinskih odbornikov, ki je menil, da imamo prav Slovenci pravico, da v imenu številnih žrtev nacizma svarimo pred tem, da bi ljudje z rjavo preteklostjo zavzemali visoke javne položaje. Alternativna lista Koroške pa je v svoji protestni izjavi naglasila, da se ob primeru Petra jasno vidi, kako je SPÖ, kadar ji gre za ohranitev njenega vpliva, dobrodošel celo bivši SS-ovec, ki se nikdar ni distanciral od svoje preteklosti.

PREBERITE

Samohvala o manjšinski politiki SPÖ str. 2

ÖVP se uči pri Haiderju str. 2

‚Veronika Deseniška' v Železni Kapli str. 3

Občinska seja v Skocijanu str. 5

SAK: še dve točki do koroške lige str. 8

Zahteva po dvojezičnih napisih v Globasnici str. 8

Uporaba slovenskega jezika je na Koroškem že spet kazniva

Očitno smo ravnali prenagljeno, ko smo v eni zadnjih številk našega lista zapisali, da finančna uprava v kratenju jezikovne enakopravnosti Slovencev le ni tako brezobzirna, kot to doživljamo pri šolski oblasti. Kajti ukrepanje, ki se ga poslužuje celovški finančni urad napram Zvezi slovenskih organizacij na Koroškem, nasprotno kaže, da tudi pri finančni upravi oz. pri določenih uradih prevladuje glede jezikovne enakopravnosti praksa, ki bi jo mogli imenovati le surovo kratenje pravic, ki jih koroškim Slovencem zagotavlja 7. člen avstrijske državne pogodbe.

V že omenjenem članku, kjer smo še pohvalili razumevanje finančne uprave za zahteve Slovencev po upoštevanju slovenskega jezika, smo tudi omenili primer odstopanja od te pozitivne prakse: namreč, da je celovški finančni urad zahteval od ZSO, da mu mora predložiti nemški prevod pogodbe, s katero je pred tremi leti najela svoje pisarniške prostore. Ker pa ZSO tej nerazumljivi zahtevi, ki predstavlja kričeč primer diskriminiranja Slovencev in njihovega jezika, ni takoj ugodila, ji je finančni urad predpisal „prisilno kazen" v višini 1000 šilingov in hkrati zagrozil, da bo v primeru, da ZSO zadeve ne uredi do 19. maja 1983, sledila nadaljnja prisilna kazen v znesku 2000 šilingov!

Taka je torej v dejanjih toliko hvalisana enakopravnost koroških Slovencev; tako torej avstrijske oblasti spoštujejo mednarodnopravne obveznosti, ki jih Avstriji nalaga državna pogodba. Po logiki, kot jo prakticira na primer celovški finančni urad, namreč koroški Slovenci tudi sami med seboj ne bomo več smeli uporabljati svojega jezika, ne da bi s tem tvegali, da nas bodo za ta „prestopek" kaznovali. To pomeni, da se spet vračajo časi proslule nacistične strahovlade, ko so nam na vsakem koraku s posebnimi lepaki zapovedovali: „Kärntner, sprich deutsch!"

Ukrepanje celovškega finančnega urada, ki je v očitnem nasprotju tudi z zagotovili deželne finančne direkcije o širokogrudnem upoštevanju slovenščine, vsekakor pomeni hud napad na mednarodnopravno in ustavno zajamčeno jezikovno enakopravnost koroških Slovencev. Zato smo prepričani, da si Zveza slovenskih organizacij tega ne bo pustila mirno dopasti, marveč da bo na primernih mestih in v ustrezni obliki s potrebno odločnostjo nastopila proti takemu samovoljnemu zoževanju pravice do uporabe slovenskega jezika, ki mu je v členu 7 nedvoumno priznan status enakopravnega uradnega jezika.

Seveda pa to ne velja samo za konkretni primer in izključno za celovški finančni urad. Zapostavljanje in izrivanje slovenščine se dogaja tudi na številnih drugih področjih javnega življenja, kjer mu prav tako odrekajo domovinsko pravico in mu zožujejo veljavnost, s tem pa eklatantno kršijo načelo enakopravnosti obeh narodov v deželi. Zato bosta morali osrednji organizaciji kot legitimno predstavništvo slovenske narodne skupnosti na Koroškem pri novi zvezni vladi nedvoumno deponirati upravičene in utemeljene zahteve po dosledni izpolnitvi člena 7 — sklicujoč se na zagotovilo novega kanclerja Sinowatza, „da bodo izpolnili svoje obveznosti".

Koroški Laokoon

Nehote se spomniš podobe iz stare grške mitologije: stari Laokoon se s svojima sinovoma zvija v objemu vklenjujočih kač. Prav podobno se naš glavar s svojima pajdašema zvija v okovih tristrankarskega pakta. Razlika je le v tem, da si je koroški Laokoon svoje okove sam nadel.

Ravno deset let je tega, kar je predsednik socialistične stranke na čelu svoje „miselnostne skupnosti" začel služiti domovini. V teh letih ni samo spodnesel Simo, ni samo arhiviral zakon o dvojezičnih napisih iz 1972. leta, ni bil samo glavni kreator manjšinske politike koroških socialistov, ki je rodila ugotavljanje manjšine in zakon o narodnih skupinah, ni iznašel samo tristrankarskega pakta — svoji stranki v korist, Slovencem v škodo — ne , v teh letih je, kakor je tožil na sobotnem zboru strank, avansiral tudi v človeka, ki ga slovenski funkcionarji najbolj diskriminirajo (!) in obrekujejo (!).

Da se ta pakt lahko obrne tudi proti njemu in njegovi stranki, je preskusil pri zadnjih volitvah. Izgube v dvojezičnih krajih so bile dovolj značilne. Namesto da igra mimozo, naj skrbi za to, da se cokla protimanjšinskega pakta ne bo spremenila v mlinski kamen.

p. w.

21. KONGRES KOROŠKE SPÖ:

Samohvala o manjšinski politiki SPÖ

Brez vsakih presenečenj se je zadnjo soboto odvijal 21. kongres koroške organizacije Socialistične stranke Avstrije. Ves kongres pa je potekal pod vtisom izgube absolutne večine socialistične stranke in aktualnih pogajanj za novo koalicijsko vlado SP-FP. V več kot enournem referatu je deželni glavar Wagner posvetil deželni politiki zadnjih deset let (odkar je tudi predsednik koroške SPÖ), aktualnemu položaju v deželi ter političnim premikom ob zadnjih volitvah. Skoraj trikrat toliko kot o boju za delovna mesta je govoril o „vzorni socialistični manjšinski politiki". V bistvu pa je na teh treh straneh – iz 40 strani obsegajočega referata – ponavljal stara protimanjšinska stališča, kljub temu da se je čutilo, da skuša z ozirom na prihodnje deželnozborske in občinske volitve pridobiti spet več slovenskih glasov.

Značilno za „vzorno" **socialistično** manjšinsko politiko je bilo, da je bil partijski kongres prižnica, s katere je Wagner oznanjal uspešnost manjšinske politike **vseh treh** vodilnih koroških strank. Wagner je zadnje desetletje, v katerem vodi socialistično stranko, označil kot tisto obdobje, v katerem je prišlo do rešitev, ki jih mednarodno označujejo kot vzgledne. Tukaj je mislil na zakon o narodnostnih skupinah, ki ga manjšina dosledno odklanja, ker vsebinsko in krajevno zožuje pravice, govoril pa je tudi o tristrankarskem paktu, ki je po njegovih besedah šele omogočil izvajanje zakona – seveda, ker se je uveljavilo stališče najbolj protimanjšinske FPÖ! Zoževanje manjšinskih pravic po svobodnjaškem predlogu je seveda tudi omogočilo, da so spravili manjšinsko vprašanje iz strankarskopolitičnih razprtij na višjo, državnopolitično raven; kot je povedal Wagner. Izpovedal pa se je še enkrat za ugotavljanje manjšine, ki je takorekoč pomirilo „koroško prebivalstvo" in na „demokratičen" način omogočilo sprejetje zakona o narodnostnih skupinah in s tem tudi revizijo državne pogodbe.

V svojem govoru Wagner seveda ni mogel govoriti o zadovoljstvu prizadete manjšine, zato pa se mu je zdelo tem bolj pomembno govoriti o (neimenovanih) evropskih manjšinskih organizacijah, ki so se pohvalno izrekle o „vzornih" manjšinskih zakonih v Avstriji. Ni mogel pa tudi mimo tega, da bi konstruiral veliko nesoglasje med slovenskim vodstvom in slovensko bazo. Od svojih že znanih stališč je Wagner v govoru odstopil le v toliko, da je zastopnikom koroških Slovencev priznaval „določene zasluge za demokratizacijo manjšinskega problema"(!!) in to kljub temu, da ‚nekateri slovenski funkcionarji nobenega drugega politika niso tako diskriminirali in obrekovali, kot njega'.

In še enkrat se je vrnil k Slovencem, ko je govoril o levem in desnem ekstremizmu: „Izguba tistih Slovencev, ki volijo Kreiskega Wagnerja pa ne, nas je procentualno ravno tako prizadela kot izguba tistih, ki so se zbali, da bomo kot socialisti morda preveč ujeti v levoekstremne predstave." In na obe strani je zagotavljal, da socialisti odklanjajo tako levi ekstremizem kot tudi desni pragmatizem.

V politiki za ohranjevanje delovnih mest je po besedah Wagnerja imela Koroška boljše in dolgoročnejše rezultate kot ostale dežele, kljub temu pa upa, da bodo skupno z Družbo za pospeševanje delovnih mest tudi v bodoče imeli uspehe.

Odločno se je Wagner izrekel tudi proti „mladim političnim zvezdam", ki so znotraj stranke v opoziciji in pozval vso stranko, da se potrudi za intenziven dialog z mladino, ki v zadnjem času ne kaže preveč zanimanja za volitve. Socialiste vznemirja dejstvo, da mladina ostaja doma ali pa voli zeleno, alternativno ali celo svobodnjaško.

Bodoči zvezni kancler dr. Fred Sinowatz je predvsem spregovoril o nesmislu, da gre SPÖ v opozicijo in je odločno zagovarjal kandidaturo Petra, kot tretjega predsednika parlamenta. Prebral je načelno izjavo, ki je temelj bodoče koalicije ter razlagal težišča bodoče socialistične politike v zunanji politiki, pri zaposlovanju, glede državnih dohodkov in o vprašanju odstranjevanja privilegijev.

Zanimive so bile tudi volitve za predsedstvo stranke, saj se v rezultatih zrcalijo določene napetosti znotraj stranke. Wagnerja še nikoli ni črtalo toliko delegatov kot tokrat, in tudi kritični duhovi znotraj stranke so morali vzeti na znanje, da se je ojačil odpor proti njim.

Od 459 delegatov (pričakovali so 524) jih je 418 oddalo veljavne glasovnice, od teh je dobil Wagner 384 glasov, 34 delegatov ga je črtalo (1981: 411/10). Največkrat (72×) pa so delegati črtali edino žensko v predsedstvu stranke, dr. Helgo Hieden, ki je znana zaradi svoje angažirane in kritične politike v korist ženskam, 37 krat pa so črtali tudi predsednika socialistične mladine Petra Kaiserja, ki se med drugim tudi ne strinja z manjšinsko politiko stranke.

Kongres stranke je sklepal tudi o 12 resolucijah in 62 predlogih, večina jih je bila soglasno sprejeta, predlog proti koaliciji s FPÖ pa je kongres zavrnil. Nekaj predlogov bo obravnavalo tudi še novo predsedstvo stranke.

KNAFL PO VOLITVAH:

ÖVP se uči od Haiderja

Na posebni klavzuri je zadnji ponedeljek koroška ljudska stranka obravnavala izid zadnjih volitev in svoje politične načrte za bodočnost. Knafl je na razgovoru z novinarji dejal, da v občinah niso mogli ugotoviti enotnega političnega razvoja, brez dvoma pa je, da se bo ljudska stranka učila od Haiderja. Knafl svojega navdušenja za Haiderjev volilni boj ni mogel zakriti, predvsem za to kako je postavljal v ospredje odstranjevanje privilegijev, ki se jih pa sam poslužuje, in za dejstvo, da je porinil v ozadje Stegerja.

Ljudska stranka bo zato pri naslednjih volitvah v deželi na svojih plakatih vabila za glasove predvsem z vsemi okrajnimi predstavniki stranke in opustila volilno kampanjo z eno osrednjo osebo. Tako se hoče bolje približati volilcu. Vsebinsko pa bo svoje predloge formulirala v „Koroškem modelu", ki naj bi bil v osnutku izdelan do 19. novembra 1983, ko bo koroški kongres ljudske stranke.

Nerodno mu je postajalo, ko so ga novinarji spraševali ali se bo ÖVP učila pri Haiderju tudi glede opozicionalnosti proti strankarski centrali, odločno je to zanikal. Zato mu je bilo še bolj nerodno, ko smo ga vprašali, kakšno stališče ima koroška ljudska stranka do središčnih šol, ki jih je Mock v posebnem intervjuju za Slovenski vestnik načelno zavrnil. Kljub temu, da je Knafl sam pred meseci javno zahteval središčne šole za manjšine se naenkrat ni več mogel spominjati da je kdaj koli kakšen ÖVPjevski politik zagovarjal takšno ureditev. V isti sapi pa je dejal, da je v šolskem vprašanju še marsikaj odprto. Zgleda, da notranjih diferenc okoli manjšinskega vprašanja še niso odstranili in da misli ljudska stranka ribariti še naprej v kalnem.

KONGRES FUENS POUDARIL:

Dvojno merilo Avstrije

v manjšinski politiki je nevzdržno

Federalistična unija evropskih narodnostnih skupnosti (FUENS), ena izmed obeh velikih mednarodnih organizacij, ki združujeta narode, etnične in jezikovne manjšine na evropski celini, je imela ob koncu minulega tedna v Bruslju svoj 30. kongres. Zborovanja, ki ga je vodil sedanji predsednik FUENS dr. Reginald Vospernik, so se udeležili predstavniki več kot 20 manjšinskih skupin oz. organizacij.

V FUENS je včlanjen tudi Narodni svet koroških Slovencev, medtem ko Zveza slovenskih organizacij na Koroškem po svojih zastopnikih sodeluje v drugi mednarodni manjšinski organizaciji AIDLCM. Na bruseljskem kongresu je kot predstavnik NSKS poročal o položaju in problematiki koroških Slovencev Herbert Seher, ki je zlasti opozoril na neizpolnjeni člen 7 avstrijske državne pogodbe ter kritično ocenil diskriminacijski značaj sedanje zakonske ureditve in njegove restriktivne posledice za slovensko narodno skupnost na Koroškem; podobno pa je prikazal položaj gradiščanskih Hrvatov dr. Herbert Gassner kot predstavnik Hrvaškega kulturnega društva na Gradiščanskem.

Udeleženci kongresa so v izčrpni razpravi posebej poudarili nevzdržnost dvojnega merila, ki se ga (kakor smo v našem listu že ponovno dokazali na konkretnih primerih) poslužuje Avstrija v svoji manjšinski politiki na eni strani napram južnim Tirolcem in na drugi strani do manjšin v lastnih mejah. FUENS je koroškim Slovencem in gradiščanskim Hrvatom tudi ob tej priložnosti zagotovila vso podporo v njihovih prizadevanjih za dosledno izpolnitev in spoštovanje določil člena 7 državne pogodbe.

V ostalem pa je bila FUENS tudi na bruseljskem zboru konfrontirana s staro „hipoteko", ki jo že vsa leta predstavljajo prizadevanja raznih emigrantskih skupin, da bi uveljavile svoje težnje v tej manjšinski organizaciji.

Proslava 20-letnice

Dokumentacijskega arhiva avstrijskega odpora

Prejšnji ponedeljek, dne 16. 5. 1983, je slavil dokumentacijski arhiv avstrijskega odporniškega gibanja (Dokumentationsarchiv des österreichischen Widerstandes) 20-letnico svojega obstoja. V ta namen je arhiv pripravil v prostorih starega dunajskega rotovža slavnostno prireditev. Uspešno delovanje arhiva so počastili s svojo prisotnostjo zvezni predsednik dr. Kirchschläger, zvezna ministra Dallinger in Lausecker ter številni predstavniki javnega življenja.

Slavnostni govornik je bil dunajski podžupan dr. Busek, ki se je v svojih izvajanjih zelo pozitivno izrazil o delovanju arhiva. Poudaril je, da je zgodovina anšlusa in predvsem zgodovina različnih oblik odpora še premalo raziskana in znana. Prav zaradi tega se je govornik brezkompromisno izrekel za dokumentacijski arhiv in proti tistim, ki občasno napadajo to ustanovo. Če se hočemo iz zgodovine učiti, je naglasil govornik, potem moramo poznati našo polpreteklo zgodovino, katere sestavni del je prav odpor proti nacizmu. Avditorij je z močnim aplavzom pozdravil izvajanja govornika, ki se je jasno izrekel tudi proti kandidaturi Friedricha Petra za 3. predsednika avstrijskega parlamenta.

Slavnostni prireditvi je sledil občni zbor arhiva. Univ. doc. dr. Herbert Steiner, ki je arhiv pred dvajsetimi leti ustanovil ter ga uspešno izgradil, je oddal mesto sekretarja ter mesto znanstvenega vodje arhiva v mlajše roke. Za novega vodjo je kuratorij izvolil dozdajšnjega sodelavca arhiva dr. Wolfganga Neugebauerja. Med člane kuratorija pa je bil poleg drugih sprejet tudi dr. Marjan Sturm, ki se je kot sodelavec Slovenskega znanstvenega inštituta v Celovcu bavil predvsem z raziskovanjem protifašističnega odpora na Koroškem.

Ob koncu je občni zbor arhiva sprejel soglasno resolucijo, v kateri se je jasno izrekel proti izvolitvi Petra za 3. predsednika parlamenta.

Mika Špiljak

NOVI PREDSEDNIK PREDSEDSTVA SFRJ

Za dobo enega leta je bil za novega predsednika predsedstva SFRJ izvoljen Mika Špiljak, od letošnjega marca dalje zastopnik SR Hrvaške v tem najvišjem forumu Jugoslavije. Novi podpredsednik predsedstva SFRJ pa je, prav tako za dobo enega leta, postal Vidoje Žarkovič, predstavnik Črne gore.

Novi predsednik predsedstva SFRJ je po osvoboditvi opravljal že vrsto odgovornih funkcij. Med drugim je bil predsednik zveznega izvršnega sveta, predsednik zbora narodov zvezne skupščine in predsednik zveze sindikatov Jugoslavije.

Predsedniku Špiljku je ob izvolitvi čestitala tudi Zveza slovenskih organizacij na Koroškem.

Trojanski konj v novi vladi

Koalicija med socialisti in svobodnjaki je torej perfektna. V času, ko vsi govorijo o varčevanju in potrebi varčevanja, kar je bilo tudi glavno geslo vseh strank v volilnem boju, se je nova vlada najavila z instalacijo nadaljnjega ministrstva, ki se naj bi bavilo z družinskimi vprašanji. Trenutno še ni jasno, ali naj bo to ministrstvo nadomestilo za dosedanje državno sekretarstvo, ki se je posvečalo vprašanju enakopravnosti žensk. Vodila ga je Johanna Dohnal, ki je bila nedvomno ena najbolj doslednih članic v zadnji vladi in je v kratkem času svoje pripadnosti vladi dosegla zaupanje feminističnega in naprednega gibanja v Avstriji; prav zato je bila vsem konservativnim silam, pa tudi patriarhalni gardi socialistov stalen trn v peti ter izpostavljena neštetim napadom iz nemala vseh političnih kotov. Žensko gibanje znotraj socialistične stranke je sicer neposredno po volitvah zahtevalo, da mora Johanna Dohnal ostati v vladi, toda vse kaže, da se strankino vodstvo tudi v tem vprašanju ne ozira na želje in zahteve članstva.

Vodstvo SPÖ se očitno ravna bolj po željah svojega novega partnerja FPÖ kot pa po tistem, kar hočejo socialisti. To se je pokazalo že neposredno po volitvah, ko je socialistična mladina zahtevala pot v opozicijo, kar pa za vodstvo stranke ni bilo vredno niti diskusije. Toda po tej poti SPÖ ne bo več dolgo privlačna za mlade levičarje, ki sicer v Capu vidijo svoje zastopstvo, vendar hkrati opažajo, da kljub dokazanemu zaledju skoraj 70.000 glasov v stranki tudi sam nima nobene možnosti, da bi uveljavil težnje socialistov, antifašistov, ekologov in mirovnega gibanja. Tako obstaja nevarnost, da se bo arogantni odnos strankinega vodstva do Capa po štirih letih izkazal kot kratkovidna politična strategija.

Trenutno se SPÖ trudi, da bi opravičila svojo koalicijo z FPÖ. Po tem tolmačenju je FPÖ naenkrat „liberalna" stranka, ki s svojo preteklostjo nima ničesar več skupnega razen svojega imena; in predsednik FPÖ naj bi bil jamstvo zmage liberalne struje znotraj svobodnjaške stranke. Morda res drži, da se Steger trudi za neko socialno-liberalno politiko v stilu zadnjega desetletja v ZRN — toda kakor ena lastovka še ne naredi pomladi, tako tudi Steger ne more FPÖ preoblikovati v liberalno stranko. Ali je graški Götz morda liberalen; ali je liberalno morda vodstvo koroške FPÖ, ki ni samo kot podaljšana roka KHD že tako in tako diskvalificirano za vsakega demokrata, temveč s Haiderjem tudi v zveznem merilu v desnem kotu avstrijskega političnega življenja? Če pogledamo svobodnjaške predstavnike v vladi, ostane spet le Steger kot izobesek „liberalnega tabora" v FPÖ, medtem ko bo minister za pravosodje po vsej verjetnosti skrajni desničar Ofner, stalni gost vsakoletnih „Sonnwendfeuer" vikinške mladine, ki ima najboljše stike do NDP in raznih nemških ter avstrijskih neonacističnih skupin. V hipu, ko tak človek prevzame enega najvažnejših položajev v vladi, je lahko v nevarnosti vsa ogromna dediščina, ki jo po več kot desetletju dela zapušča pravosodni minister Broda, ki je bil gotovo eden najboljših ministrov v drugi republiki.

Toda svobodnjakom to še ni dovolj in socialistom nobeno poniževanje prenizko, ko gre za ohranitev stolčkov in oblasti. Včeraj se je sestal novoizvoljeni parlament na prvi seji ter med drugim izvolil tudi svoje 3 predsednike. Za mesto 3. predsednika parlamenta je FPÖ predlagala Friedricha Petra, nekdanjega člana morilske SS-brigade in nosilca visokih nacističnih odlikovanj; človeka, ki se še nikdar ni jasno distanciral od svoje preteklosti in se nedvoumno priznal k samostojnosti Avstrije. Njegova kandidatura za enega najvišjih položajev v državi je zato razumljivo izzvala širok odmev, živahne diskusije in odločne proteste, ki se jim niso pridružile samo židovske organizacije, marveč tudi socialistična mladina, vsa odporniška gibanja in številne osebnosti avstrijskega kulturnega in javnega življenja. Kljub temu pa je za „liberalca" Stegerja vsak, ki je mnenja, da Peter zaradi svoje preteklosti morda le ni pravi človek za tak položaj — neofašist(!). Da taka izjava pomeni nezaslišano žalitev vseh antifašistov in demokratov, je jasno in ob njej se je razkrinkal tudi Stegerjev „liberalizem".

Sicer pa od FPÖ kaj drugega tudi ni bilo pričakovati. Dejstvo, da so se tej terminologiji pridružili tudi visoki socialistični funkcionarji — na primer dunajski župan Gratz in „levi" etablirani tabor v SPÖ, kateremu pripadata Blecha in Fischer, si menda lahko predstavljajo Petra kot enega treh predsednikov avstrijskega parlamenta — pa je brez dvoma značajno za neznačajnost, v kateri se trenutno nahaja vodstvo SPÖ.

V trenutku, ko so bile napisane te vrstice, odločitev glede Petra še ni bila znana. Toda že samo misel na kaj takega je tako neverjetna in nesocialistična ter pomeni očitno klofuto v obraz slehernemu poštenemu demokratu, da je težko razumeti, zakaj se SPÖ — ki je za časa fašizma dala toliko žrtev — ne skrije v zadnji kot, kjer naj bi premišljevala, kaj počenja. Pot v opozicijo bi bila za to stranko gotovo boljša rešitev. Kajti svobodnjaki niso partner, marveč se samo trudijo, da bi v vlado spravili svojega trojanskega konja, iz katerega bi v danem trenutku zlezli tisti, ki si doslej še niso upali s svojimi idejami na dan. Antifašisti tedaj gotovo ne bodo več stali v vrstah SPÖ, ki si bo morala potem samo pripisati krivdo, če bo po štirih letih doživela podobno usodo, kot je zadela socialne demokrate v ZRN.

Levičarji, socialisti in antifašisti pri SPÖ očitno niso zaželeni. Svobodnjaki pa bodo prej ali slej pokazali, da jim ni toliko za SPÖ, ker bi v meščanski koaliciji lažje uspeli s svojim programom zmanjševanja socialnih pridobitev, zapiranja podržavljenih podjetij itd. Tedaj bo Fred Sinowatz morda le še samemu sebi lahko dopovedoval, da je „v politiki treba ljubiti vse ljudi". In v tem se spet enkrat potrjuje pravilnost starega pregovora, da je (meščanska) politika v resnici pocestnica.

fra-ter.

LETOŠNJA AKADEMIJA SLOVENSKE GIMNAZIJE JE POTEKALA POD GESLOM:

„Koroška v pesmi, besedi in sliki“

Odbor šolske skupnosti na Zvezni gimnaziji za Slovence v Celovcu je preteklo nedeljo vabil na tradicionalno šolsko akademijo, ki je bila v veliki dvorani Delavske zbornice v Celovcu, potekala pa pod geslom: „Koroška v pesmi, besedi in sliki“. Tudi tokrat se je vabilu odzvalo mnogo staršev, prijateljev in častnih gostov, ki so napolnili veliko dvorano Delavske zbornice. Tako je ravnatelj dr. Reginald Vospernik med številnimi obiskovalci lahko pozdravil vrsto odličnih gostov, med njimi predsednika koroškega deželnega zbora Josefa Schantla, bivšega predsednika Josefa Guttenbrunnerja, podpredsednika deželnega šolskega sveta Hansa Lindnerja, strokovnega nadzornika dvornega svetnika dr. Valentina Inzka, predstavnike kulturnih in šolskih oblasti SRS Roka Winklerja, Janeza Sušnika, dekana filozofske fakultete v Ljubljani Mirka Juraka, generalnega konzula SFRJ Marka Kržišnika in druge člane generalnega konzulata, vodjo oddelka za pospeševanje kulturne dejavnosti koroških Slovencev pri deželni vladi dvornega svetnika dr. Pavla Apovnika, predstavnike slovenskih političnih in kulturnih organizacij, avstrijskega konzula v Ljubljani Cirila Šterna in kulturnega atašeja v Beogradu dr. Zdravka Inzka in druge.

Ravnatelj Vospernik je v svojih nadaljnjih izvajanjih poudaril, da akademija poteka prav na dan 28. obletnice podpisa avstrijskega državne pogodbe, ko so se na balkonu dunajske palače pokazali predstavniki avstrijske vlade skupno z zunanjimi ministri štirih zasedbenih sil in Dunajčanom, Avstrijcem in svetu sporočili, da je Avstrija spet dosegla popolno svobodo. „Pogodba, ki se je ponosno svetila s palačinega balkona, je vsebovala tudi osnovno najpomembnejše pridobitve povojne zgodovine koroških Slovencev, slovensko gimnazijo. Že dve leti nato je bila uresničena — s pomočjo naporov naših prednikov, s pomočjo politične volje tedanjega prosvetnega ministra dr. Drimmla in zlasti s pomočjo koroških rojakov, ki so brezpogojno zaupali novorojeni šoli, da bo zmožna oblikovati srce in duha fantov in deklet“, je med drugim dejal Vospernik in navzoče tudi informiral, da se je v tekočem šolskem letu na slovensko gimnazijo vpisalo 511 dijakinj in dijakov, katere v 18 razredih poučuje 40 učiteljev, od katerih je 22 dala (od leta 1963, 1. mature na tej ustanovi), šola sama. Letos pa, če bo šlo vse po sreči, bo slovensko gimnazijo zapustil 762. maturant našo osrednjo kulturno ustanovo. Ravnatelj je tudi naglasil, da se slovenska gimnazija čuti zelo povezano s podeželjem, kamor se vračajo tudi njeni absolventi po končanih študijih in da zato k sodelovanju na akademiji vabi prosvetaše krajevnih društev. Tako je letos na akademiji gostovalo Slovensko prosvetno društvo „Kočna“ iz Sveč, ki je na predvečer bilo tudi gostitelj dijakov slovenske gimnazije, ki so v Bistrici v Rožu skupno s Svečani v povsem zasedeni kino-dvorani oblikovali spored akademije.

Zato so za letošnjo akademijo zbrali geslo „Koroška v pesmi, sliki in besedi“. Že iz tega je razvidno, da je spored bil pester in zanimiv, razumljivo pa je, da je tudi letos prevladovala pesem pevskih zborov, katere sta z dijaki naštudirala prof. Jožko Kovačič in prof. Mirko Lausegger. Seveda tudi glasbe oz. petja z inštrumentalno spremljavo ni manjkalo, ne moderne in ne narodne, za katero je predvsem skrbel poslavljajoči se ansambel „JAGADANI“. Tu seveda ne gre prezreti deleža pevskega zbora SPD „Kočna“, ki je nastopil pod vodstvom prof. dr. Antona Feiniga, medtem ko je dr. Janko Zerzer predstavil delovanje društva in kraj ter njegovo okolico kjer društvo deluje. Nastopanje pevskih zborov pa sta s prikazom diapozitivov koroških motivov popestrila prof. Štefan Pinter in dipl. inž. Janez Oswald; slednji je pripravil tudi sceno.

Posebno so občinstvu ugajali telovadni nastopi, zlasti akrobatske točke fantov, pa tudi posrečeni vložki gimnastike dijakinj. Za nastop fantov je bil odgovoren prof. Milan Kupper, za prispevek deklet pa mag. Magda Errenst. Recitacije besedil bivših maturantov — danes že besednih umetnikov — je z dijaki pripravila prof. dr. Marija Spieler; parodijo pravljice „Die Katze ist an allem schuld“ je priredila in naštudirala mag. Andreja Zikulnig. Mnogo smeha je pri občinstvu izzval nastop igralskega dua s satiro „ASTERIX ET OBELIX APUD CARANTANOS“, katero je pripravil in naštudiral prof. Jože Wakounig. Nenazadnje je treba omeniti še tercet „Sturm“, Pop-skupino „Šok“ in „Ansambel treh planin“, ki so prispevali lepe pevske melodije.

V tem poročilu seveda ni možno navesti imen vseh sodelujočih, saj jih je bilo mnogo in skoraj ni dijaka, ki ne bi vsaj posredno bil udeležen pri oblikovanju sporeda letošnje šolske akademije slovenske gimnazije. Zato gre vsem naše občudovanje, da poleg učenja gojijo tudi kulturno dejavnost. To pa je nam vsem, ki znamo ceniti kulturno stremljenje naše slovenske srednje šole, v veliko zadoščenje.

MI IN KULTURA — MI IN KULTURA —MI IN KULTURA — MI IN KULTURA —

Razmišljanja ob mnenjih predstave „Mutasti bratje“

O Kmeclovi gledališki noviteti Mutasti bratje je bilo navedenih že veliko mnenj in razglabljanj, zato se ne bom spuščala v nikakršno razčlenjevanje predstave, temveč bom skušala analizirati nekatera mnenja gledalcev oziroma piscev člankov.

Avtorju, čeprav živečemu izven dogajanja, se je vsekakor uspelo dodobra poglobiti v osebne probleme in stiske ljudi, ki gredo včasih, zaradi neprestane rotacije množičnih občil, kar tako mimo. In s svojim prikazom je na to znal opozoriti. Gledalcu pa je ponudil s svojim delom široko možnost svojega lastnega kreiranja njegovih prikazanih likov. Seveda pa zopet ne toliko, da bi si jih razlagali polovično ali celo zmotno.

Tako zmotna je, po mojem mnenju, razlaga o Hemicinem popuščanju, oziroma pokopu (ob smrti staršev) njene narodne trdnosti. Bilo je res zelo na hitro, pa vseeno dovolj razločno pokazano, da se kljub vsemu odloči za vztrajanje. Mislim, da je bilo tudi ljubezensko razmerje prav s tem, ko je bilo prikazano površno, prikazano takšno, kot je bilo. Površno, enostransko. V Hemici ljubezen, v Oswaldu koristoljubje. Zato ni bil možen nikakršen ženski lik Prežihove Mete. Pojavlja se tudi mnenje, da bi se opustilo namigovanje na stvari, ki so umestne samo v dvojini, če se predstava kaže v zamejstvu. Zakaj? Saj to spada k življenjskemu vsakdanu, tudi v zamejstvu. Pa tudi gledalce (v zamejstvu) ne gre podcenjevati, dovolj so zreli.

Med vsemi akterji pa so bili vsekakor najbolj navdušeno sprejeti trije ljubljanski izletniki. V težkem in resnem dogajanju na odru so bili res osvežitev, zmotno pa jih je posploševati ali si jih celo predstavljati, kot celoten prikaz nekega odnosa. Bili so samo trije različni pristopi do problema in nič več, zato se jemljejo preveč resno. Pojavi se celo sporna želja po njihovi večji angažiranosti, po igri v igri in to v obliki in vsebini ideoloških potujčevalcev. Ne razumem, kako se je ta želja lahko zbudila v nekomu, toda zapisana je bila, seveda z nekim popolnoma določenim namenom, ki pa ne spada več v kulturno smer.

Pojavi se celo očitek slovenskemu gledališču (mišljena so bila verjetno vsa slovenska gledališča), da ni najbolj doma v manirah, kadar gre za določena prikazovanja ali izražanja. Toda, kot se mora pustiti avtorjem svoboda pisanja, se mora pustiti tudi gledališčnikom svobodo prikazovanja ali izražanja. Če pa bi se jim ta svoboda odvzela, bi bila vsa gledališka dela zgolj samo še zborne recitacije.

Kmeclovi Mutasti bratje so res samo poljudna igra, toda kot taka napisana tako spretno, da jo je potrebno od samega začetka, pa do konca spremljati zelo koncentrirano, kajti vsaka površnost lahko kaj hitro privede do polovičnih razlag.

Anita Hudl

75 let Slovenske prosvetne zveze

MI IN KULTURA — MI IN KULTURA — MI IN KULTURA — MI IN KULTURA —

Premiera „Veronike Deseniške“ v Železni Kapli – nov dosežek odrske dejavnosti

Preteklo soboto je Slovensko prosvetno društvo „Zarja“ vabilo na premiero tragedije „Veronika Deseniška“. Kot vedno, kadar nastopajo v farni dvorani domači igralci, je bila tudi tokrat dvorana nabito polna, morda še za spoznanje bolj kot v preteklih letih.

Igralci SPD „Zarja“ po uspeli premieri

Uvodoma je predsednik „Zarje“ Miha Travnik pozdravil vse navzoče, med njimi tudi številne častne goste. Poudaril je, da so igralci z režiserjem Leopoldom Zundrom na čelu, vložili v uprizoritev „Veronike Deseniške“ ogromno napora in žrtev, saj niso imeli nič manj kot 54 vaj, da o predpripravah sploh ne govorimo.

In res je bilo od vsega začetka jasno, da so se tukaj lotili dela ljudje, ki jim odrska umetnost ne pomeni samo postranski hobby, ampak resno delo. Režiser Zunder, ljubiteljem odra na Koroškem že znan, je z izbiro zahtevnega teksta, kot je Otona Župančiča „Veronika Deseniška“ veliko tvegal. Spet pa je ob zasedbi vlog, zamisli in izvedbi uprizoritve pokazal srečno in režisersko spretno roko. Okoli ekipe igralcev, ki so si svoje izkušnje pridobili že ob drugih igrah, je razvrstil igralce-novince, mlade in idealistične ljudi. Vsi skupaj pa so pomenili ta sobotni večer brezhibno vigran team, od katerega si lahko še mnogo obetamo.

In sedaj k uprizoritvi, ki je trajala dobre tri ure in ni bila niti hip dolgočasna. Saša Kump in Anica Fugger, prvi odgovoren za kulise, druga pa za šminko in kostume sta pripravila igri okvir. Preproste, variabilne kulise so bile ekonomično zgrajene. Menjava ob nezavešenem odru je funkcionirala, kar potrjuje disciplineranost ekipe. Dodaten efekt k učinkoviti gledališki atmosferi sta doprinesla še svetlobna igra in magnetofonski vložki, za kar je poskrbel Tomi Ošina. Vse to, kar sicer spada k sekundarni plati odrske umetnosti, je bilo dobro premišljeno in izpeljano.

Če si ogledamo posamezne zasedbe vlog, se moramo najprej ustaviti pri naslovni junakinji Veroniki Deseniški. Marija Blajs jo je kljub svoi mladosti podala zelo suvereno. Dobro je prikazala razvoj Veronike od mlade, zanesenjaško vesele in zaljubljene, preko energične in bojevite do končno razočarane in v usodo vdane nepokvarjene mladenke. Sploh je bila prikazana Veronika dokaj romantično in je v bistvu ustrezala Župančičevi zamisli. Videti je bilo, da je igralka Veroniko doživljala skozi celo igro, s tem pa je postala pristna in je pritegnila ter ganila gledalce. Celjana Friderika je upodobil Franci Sadolšek. Težka je vloga na troje razklanega mladeniča. Ko se zaljubi v Veroniko, zaide v usodepolno situacijo. S tem pa se tudi zanj prične človeška tragedija. Do žene Jelisave ostane obziren in jo v neki meri še vedno ljubi. Pravtako ne pozabi, da je prvorojenec mogočnega celjskega grofa Hermana in da ima še druge naloge. Tega nemirnega, zaradi omenjenih zapletov duševno razklanega, a še vedno odločnega Friderika je Franci Sadolšek tako glasovno kot tudi s kretnjami in mimiko podal zelo prepričljivo. Karolina Blajs je nastopila v vlogi Friderikove žene Jelisave. Posrečeno jo je predstavila kot zrelo, v svoji okolici tujo ženo, ki se bori za ljubezen svojega moža. Ko pa spozna neizhodnost situacije, je konsekventna do smrti. Pri njej se je videlo, da ima na odru že precej izkušenj. Vlogo grofa Hermana, krutega vladarja, ki mu pomeni oblast vse, je prevzel Branko Korotaj. Suvereno je obvladal sceno predvsem v četrtem dejanju. Njegov način igranja je bil zelo zanimiv. Prepričljivo je predstavil Hermana, a je kljub temu ostal tipičen Branko. To oboje spojiti in spraviti v pravilno ravnotežje pomeni že res precejšnje obvladanje odrske ‚obrti‘. Že po zunanjosti (če izvzamemo njegov kostum), še bolj pa po njegovem obnašanju na odru, je bil v igri tipičen srednjeveški vitez Pavli Dolinšek. Razločen govor, trd odmerjen korak in telesna drža, vse je služilo prikazu Jošta Soteškega. Od tekstualno zahtevnejših vlog preostane še Bonaventura, predstavnik tuje religije in trgovec — mož, ki baranta tudi s ‚smrtjo‘. Kdor pozna kapelško odrsko ekipo, bo takoj uganil, da smo v tej vlogi spoznali Francija Lipuša. Že sam njegov način igranja je ustrezal trgovski ihti in barantanjski strasti. Dobro pa je podal tudi poosebljen simbol nekrščanske smrti.

V ostalih vlogah so nastopili ostali člani kapelške igralske skupine in novinci. Albert Rozman je več ali manj kot novinec energično podal pravdača. Zinka Tratar in Helga Dobajc sta kot Jelisavini dvornici Brigita in Geta vnesli v igro življenje brezskrbnih, radoživih in veselih mladenk. Manj razkošne razmere na Desenicah so predstavili Novak Pepi v vlogi Deseniškega gospoda, Gabriela Novak kot njegova sestra Sida in Matilda Kogoj kot služkinja Katica. Vsi trije so ustvarili posrečen kontrast k celjski razkošnosti. Andi Ošina se je kot graščak Sosed hodil ženit k Veroniki. Konrad Blajs je podal filozofsko tihega Nerada, oskrbnika krškega gradu. Pepi Oraže je kot vitez Sevničan zvesto spremljal Jošta. Županc Roman je bil v službi Friderikovega pisarja, Oraže Ciril pa v Hermanovi kanclijі. Za nekatere od njih je bil to prvi resnejši kontakt z odrom, za druge nova odrska izkušnja. Vsi pa so svoje vloge jemali resno in se izvrstno vključili v igro.

Z „Veroniko Deseniško“ so kapelški igralci z režiserjem na čelu, uprizorili dramo, ki je bila igralsko nadpovprečno kvalitetna. Še posebno pozitivno sta presenečala izgovorjava in obvladanje teksta, za kar jim je bila soflerk Mojca Srienc sigurno hvaležna. Kljub blankverzu, v kakršnem je napisana, pa skozi celo igro ni bilo slišati verza, ampak je resnično prišla do izraza le poetičnost Župančičevega jezika in tako je bilo tudi po tej plati čutiti neamaterski pristop k igri.

Ob koncu se je predsednik „Zarje“ zahvalil režiserju Zundru, igralcem in vsem, ki so kakorkoli, bodisi z delom, bodisi z materialom pripomogli k uspeli premieri. Ko je predstavil še posamezne igralce aplavza skoraj ni bilo konec, dokaz, da ljudi želijo tudi zahtevnejše igre. Ta izkušnja sobotnega večera, bi morala postati izkušnja za celotno koroško slovensko kulturno ustvarjalnost.

Mag. B. J.

Nosilca glavnih vlog Marija Blajs in Franci Sadolšek

Zveza slovenskih žena obhajala 40-letnico ustanovitve

Zveza slovenskih žena je preteklo soboto v hotelu Obir v Železni Kapli slavila 40-letnico obstoja. Spomnila se je tistih dni, ko so slovenske žene iz Železne Kaple in okolice ustanovile Antifašistično fronto žena, predhodnico današnje ZSŽ. To je v zgodovini antifašističnega gibanja slovenskih žena na Koroškem bil pomemben dogodek, saj je aktivnost žena pomenila veliko oporo koroškim partizanom v boju proti okupatorju. Pa tudi v naslednjih letih, ko se je AFŽ, preimenovala v ZSŽ, je ta organizacija kot članica Zveze slovenskih organizacij prispevala in še tvori pomemben faktor v razvoju slovenske narodne skupnosti, zlasti v boju za enakopravnost ženske, vzgoje otrok in družbenega dogajanja sploh.

Zato je slovesnost v Železni Kapli bila odraz delovanja te organizacije doma, kakor tudi z matičnim narodom, kar so izpričale tudi številne delegacije ženskih združenj SRS, ki so prišle v Železno Kaplo.

Tako je predsednica ZSŽ Milena Gröblacher pozdravila predsednico konference za družbeno aktivnost pri RK SZDL Tilko Vlahovo, predstavnico Odbora koroških partizanov SRS Olgo Kastelic-Marjetko, predstavnice občinskih zvez žena iz Maribora, Kranja in Jesenic ter bratske organizacije iz Trsta in Gorice, generalnega konzula SFRJ v Celovcu Marka Kržišnika, predsednika ZSO dipl. inž. Feliksa Wieserja, predsednika ZKP Janeza Wutteja-Luca, predsednika SPZ Valentina Polanška in druge.

Milena Gröblacher je ob tej priložnosti naglasila velik pomen ustanovitve AFŽ na Koroškem in zlasti nakazala velik delež slovenskih žena v boju proti fašizmu in da njihov doprinos v tistem težkem času zavzema pomembno mesto v naši zgodovini. Zatem pa je predala besedo Johani Sadolšek-Zali, ki je bila prva predsednica AFŽ. Slednja je v svojem slavnostnem govoru, ki ga v celoti objavljamo na drugem mestu, orisala zgodovinske dogodke ustanovitve AFŽ. Udeleženke so potem z enominutnim molkom počastile spomin umrlih soustanoviteljic in članic te organizacije.

Zveza slovenskih žena je ob svojem 40-letnem jubileju obstoja bila deležna številnih čestitk, zlasti s strani predstavnic pristojnih delegacij. Delegacija iz Maribora je ZSŽ podelila plaketo mesta Maribor, Svet za spremljanje družbeno ekonomskega položaja žensk občinske konference SZDL Jesenice je podelil priznanje Johani Sadolšek-Zali, Mariji Malle in Heleni Kuhar-Jelki. V utemeljitvah je naglašen prispevek odlikovanih v boju proti fašizmu in delu v organizaciji. Tako je v utemeljitvi za podelitev priznanja Heleni Kuhar-Jelki med drugim zapisano: „Preden se je tov. Kuharjeva aktivno vključila v NOB, je partizane oskrbovala s hrano, prenašala pošto ter obveščala in vzpodbujala ženske in moške k sodelovanju v NOB. Od 11. 2. 1945 in do konca vojne je bila v zaporu. Po vojni se je aktivno vključila v delo AFŽ in njene naslednice ZSŽ. Zdaj je častna članica ZSŽ. Velike zasluge ima v narodno in kulturnopolitičnem udejstvovanju. Med drugim je ustanoviteljica mladinske folklore v Železni Kapli."

Zvezi slovenskih žena je ob 40-letnem jubileju obstoja čestital tudi predsednik Zveze slovenskih organizacij dipl. inž. Feliks Wieser, ki je dejal, da ima ZSŽ svoje mesto v naši osrednji politični organizaciji in da ceni prispevek žensk v njenih vrstah, saj je njihov delež močno zakoreninjen v naši zgodovini, danes pa je neprecenljiv v angažiranosti ZSŽ na področju dela na bazi. Prav 40-letnica obtoja ZSŽ naj bi bil izziv mlajši generaciji, da se vključi in deluje v okviru te organizacije. Feliks Wieser pa je ob tej priložnosti zavzel stališče tudi k trenutni politični situaciji, pri čemer je posebno apeliral na Jugoslavijo, da spet popolnoma odpre mejo, ki je za Slovence v zamejstvu velika ovira pri razvijanju stikov na gospodarskem in kulturnem področju. Predsednik ZSO pa se je dotaknil tudi zadnjih notranjepolitičnih dogodkov v Avstriji in v zvezi z nastajajočo vladno koalicijo socialistov s svobodnjaki menil, da koroški Slovenci od take vlade nimamo dosti pričakovati. Zato se bomo morali boriti še bolj odločno za naše narodnostne pravice.

Proslava 40-letnice ZSŽ je bila povezana s kulturnim sporedom, ki sta ga oblikovala moški pevski zbor SPD „Zarja" in recitatorska skupina. Najprej je zbor pod vodstvom Joška Wrulicha zapel nekaj ubranih pesmi, potem pa so recitatorji izvedli recital pesnika Valentina Polanška, v katerem je avtor na umetniški način opisal dogodke o nastanku AFŽ na Koroškem ter pogumna dejanja ustanoviteljic te organizacije. Recital je z nastopajočimi pripravil mag. Jože Blajs.

Udeleženci proslave so se po zaključku zadržali še v prijetni družabnosti in ob tej priložnosti obujali spomine na tiste čase pred 40 leti in na leta ki so jih doživljali v povojnem času vse do današnjih dni.

GOVOR PRVE PREDSEDNICE PREDHODNICE DANAŠNJE ZVEZE SLOVENSKIH ŽENA JOHANE SADOLŠEK-ZALE NA PROSLAVI 40. OBLETNICE V ŽELEZNI KAPLI

V veliko čast mi je, da lahko spregovorim nekaj besed ob 40. obletnici ustanovitve antifašistične fronte žena, marca 1943. Takratne ustanovne članice so bile: Malle Marija, pokojna Lipuš Marija in jaz.

Pred 40-imi leti, ko je še divjal nemški fašizem po celi Evropi in tudi po naši lepi Koroški, ko je torej še izgledalo, da se bodo Hitlerjeve pobesnele ideje uresničile, se je slovensko ljudstvo že začelo prebujati in spraševati, kam bo vse to še privedlo.

Aretacije vidnih slovenskih funkcionarjev in duhovnikov, aretacije vsakega, ki se je le količkaj kritično izrazil o Hitlerju, leta 1942 izselitev naših nedolžnih slovenskih družin, vse to je prisililo človeka, da se je uprl temu nečloveškemu nasilju. Spomladi 1943 so se v našem kraju pojavili partizani z orožjem v rokah in začeli aktivno delati proti fašizmu. Ustanavljali so Osvobodilne odbore ter tudi odbore Antifašistične fronte žena.

Ker je bila večina moških mobilizirana v nemško vojsko, so ostale na domovih žene, starci in otroci. Tako smo me žene prevzele vse delo na kmetijah in domovih. Poleg tega pa nismo pozabile kulturnega in narodnopolitičnega dela.

Naš prvi odbor AFŽ je imel sledeče naloge:

Na vseh področjih je bilo treba organizirati in delati proti nemškemu nasilju, sabotaže, zbirati tehnični in sanitetni material, ki so ga potrebovali naši tovariši, ki niso imeli drugo podporo kot podporo ljudstva.

Prodirati je bilo treba v same nemške vojaške kasarne, kjer so služili naši slovenski fantje ter jih pripraviti, da se pridružijo partizanom. Imele smo veliko uspehov ker so se naši fantje in možje začeli vključevati v partizanske enote in z orožjem o rokah so se borili za lepšo bodočnost.

Naša ženska organizacija je bila od leta 1943 do kapitulacije pomemben političen faktor na Koroškem.

Dostikrat se spominjam naših žena, ki so tako agilno in v veliki nevarnosti delale in podpirale našo Osvobodilno fronto. Brez te aktivnosti, pomembnosti in delavnosti si ne morem predstavljati uspešne Osvobodilne fronte. Bile so žene, ki so ob vsaki uri nasitile borce, skrivale ranjence, prale in šivale ter poleg tega še opravljale obveščevalno delo.

Ko obhajamo 40-letnico naše organizacije, se moramo tudi zavedati, koliko strahu, ponižanja, solz in trpljenja, bodisi v izseljeništvu, v zaporih, KZ-ih, taboriščih in drugod so morale prestati naše žene.

Če se danes sprašujemo, kako je bilo vse to mogoče, moramo ugotoviti, da smo tedaj vedeli zakaj gre in bili temu ustrezno enotni in zedinjeni. Naša volja je bila, da s skupnimi močmi čimprej zmagamo in poženemo nacistični režim.

Nazadnje bi rada še enkrat opozorila na važno zgodovinsko izkušnjo: Bodimo tudi danes kot pred 40 leti enotni, tudi danes imejmo pred očmi jasne cilje. Le v enotnosti bomo dosegli vse te naše pravice, za katere je moralo umreti toliko naših sotrpink. Žrtve nas obvezujejo, da se še naprej prizadevno borimo za naše pravice, ki so zajamčene v členu 7 avstrijske državne pogodbe.

Razpis delovnih mest

Slovensko šolsko društvo v Celovcu razpisuje za potrebe novega dijaškega doma naslednja delovna mesta:

1. MESTO HIŠNIKA:
pogoj za namestitev:
1. izučen ali priučen mizar
2. usposobljenost za popravila sanitarnih in električnih inštalacij
3. kvalifikacija za nadziranje centralne kurjave
4. organizacijske sposobnosti

2. MESTO ŠEFA KUHINJE
pogoj za namestitev:
1. strokovna šola za kuharje (kuharska strokovna šola)
2. pet let prakse v stroki
3. usposobljenost za racionalno (ekonomično) gospodarjenje z živili

3. MESTO SNAŽILKE
pogoj za namestitev:
1. delovne in higienske kvalitete

Z ozirom na delo z mladino in predpisov sanitarnih oblasti je za vse pogoj zdravniško spričevalo, ki izpričuje telesno in duševno zdravje nameščencev.

PRIREDITVE

Slovensko planinsko društvo Celovec vabi na

IZLET NA TOLSTO KOŠUTO
v ponedeljek 23. maja 1983
Zbirališče in odhod ob 7. uri, od gostilne Trkl Selo-Borovnica.

Slovensko prosvetno društvo „Herman Velik" Sele-Kot in Slovensko planinko društvo Celovec vabita na

DIA PREDAVANJE
o prvi slovenski alpinistični odpravi na Grenlandijo
v petek 27. maja 1983 ob 20. uri v ljudki šoli na Kotu.
Predava vodja odprave Janez Bizjak

Slovensko prosvetno društvo „Edinost" Škofiče vabi na uprizoritev veseloigre

VDOVA ROŠLINKA
v soboto 28. maja 1983 ob 20. uri v gostilni Kreuzwirt v Podjerberku pri Škofičah.
Igrajo člani DPD „Franc Mencinger" iz Javornika/Koroške Bele

Kulturno informativni center SFRJ na Dunaju obvešča, da je danes 20. maja ob 12. uri v prostorih centra, 1030 Dunaj, Invalidestr. 11/I

otvoritev slikarske razstave Muslima Muličija
znanega jugoslovanskega umetnika iz Prištine — SAP Kosovo.
Razstava bo odprta od ponedeljka do petka od 10. do 14. in od 18. do 20. ure.

Zveza slovenskih žena vabi na

MODNO REVIJO
v soboto 21. maja 1983, s pričetkom ob 20. uri v hotelu Obir v Železni Kapli.
Modno konfekcijo kreirata Konfekcija gorenjska oblačila in Obutev Peko čevlji.

BINKOŠTNI PLES
Prireditelj: KPD „Drava" in Katoliška mladina v Žvabeku
Kraj: gostilna Hafner v Gornji vasi
Čas: ned. 22. maja 1983, ob 22.30 uri
Igra: ansambel „Koroški odmev"
Ob polnoči nastopa ansambel „Energija". Za srečolov smo pripravili lepe nagrade.

MLADINSKI DAN pod geslom „JEZUS KRISTUS NAŠA POT"
Prireditelj: Katoliška mladina v Celovcu
Čas: nedelja 29. maja 1983, pričetek ob 9.30 uri

Krajevno združenje Zveze slovenske mladine Železna Kapla vabi na

IZLET V SLOVENIJO
(Kranjska gora — Trenta — Kobarid — Lipica — Postojnska jama)
v soboto 28. in nedeljo 29. maja 1983
Prijave: pri Helgi Dobajc, Posojilnica Železna Kapla, tel.: (0 42 38) 231
Cena: 610 šilingov (prevoz in dvakratni polpenzion)

Slovensko prosvetno društvo „Danica" v Šentvidu v Podjuni vabi na

FOLKLORNI VEČER

v soboto 28. maja 1983 ob 20. uri v kulturnem domu Danica v Šentprimožu.

Nastopa znana folklorna skupina „Shota" iz Prištine na Kosovem.

Priznani profesionalni folklorni ansambel Shota je imel že več kot 3000 nastopov v vseh večjih mestih Jugoslavije in Evrope ter tudi v Aziji in Afriki. Folklorna skupina Shota je dobitnik mnogih domačih in tujih nagrad in šteje 45 članov. Njegov program je tako pester in bogat, da je primeren za vsakega ljubitelja folklore.

14-DNEVNO LETOVANJE NA MORJU
za 25 otrok iz okolice Pliberka
Prireditelj: SPD „Edinost", Pliberk
Čas: od 28. 7. do 11. 8. 1983
Kraj: Nova Baška na otoku Krk
Prijave sprejemamo na naslov SPD „Edinost", Joško Hudl, 9150 Nonča vas 81, najkasneje do 1. junija 1983
Cena: 1.000.- šil.+ vožnja do Celja
Otroci bodo ves čas letovanja pod nadzorstvom učiteljev in zdravnika.
Starost otrok: od 8.—14. leta

Slovensko prosvetno društvo „Bisernica" v Celovcu vabi na prireditev z diskusijo

OSVOBODITEV KOROŠKE IZPOD NACIZMA
v petek 27. maja ob 19. uri v predavalnici (Hörsaal) 2 celovške univerze. Uvodoma skupen ogled video-filma Avstrija II (dokumentacija ORF o osvoboditvi Koroške). Nato osebna pričevanja sodobnikov k tej temi in diskusija.

Slovensko prosvetno društvo „Bilka" v Bilčovsu vabi na igro

NI RES, PA LE VERJAMEM
v nedeljo 29. maja 1983 ob 20. uri pri Miklavžu v Bilčovsu.
Igrajo domači igralci.

ENODNEVNI TEČAJ „STRAH IN POGUM"
Prireditelja: Kat. dom prosvete v Tinjah in Referat za izobražence
Kraj: Kat. dom prosvete v Tinjah
Čas: binkoštni torek, 24. maja 1983, od 9. do 17. ure
Predavata: dipl. psihologinja Alenka Rebula-Tuta iz Trsta („Strah in pogum"), dr. Tone Stres iz Ljubljane „Javnost in osebno prepričanje"

DARUJMO RDEČEMU KRIŽU, DA BO LAHKO SPET POMAGAL

Kot vsako leto ima koroški Rdeči križ tudi letos ves mesec maj do vključno 5. junija tega leta svojo tradicionalno denarno nabiralno akcijo, brez katere bi bilo karitativno delovanje te ustanove zelo otežkočeno. Zato vas pozivamo:

„DARUJTE ZA RDEČI KRIŽ"

VABILO
na
OTROŠKO PRIREDITEV
na kateri sodelujejo šolarji osnovne šole „Gorenjskega odreda" iz Žirovnice s sledečim sporedom:
igrica PIKA NOGAVIČKA
(švedske pisateljice Astrid Lindgren)
in ORFF koncert
- v petek 27. maja ob 12.30 uri v kulturnem domu v Šentjakobu v R.
  Prireditelj: SPD „Rož" Šentjakob
- v petek 27. maja ob 16.30 uri v kulturnem domu v Šentprimožu
  Prireditelj: SPD „Danica" Šentvid v Podjuni

Menjava denarja

Stanje v četrtek 19. maja 1983

Za 100 **din** dobite	18.00 šil.
Za 100 **din** plačate	23.00 šil.
Za 100 **lir** dobite	1.15 šil.
Za 100 **lir** plačate	1.24 šil.
Za 100 **mark** dobite	694.50 šil.
Za 100 **mark** plačate	710.80 šil.

Slovenski VESTNIK
Izdajatelj in založnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem, 9020 Celovec, Gasometergasse 10.
Uredništvo: 9020 Celovec, St.-Ruprechter-Straße 19/IV, tel. 0 42 22 / 54 0 42, teleks 42086 sindok a.
Uprava: 9020 Celovec, Gasometerg. 10, tel. 0 42 22 / 32 5 50.
Tisk: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje

Pestra dejavnost SPD ‚Obir' na Obirskem!

Zadnje tri prireditve SPD „Obir" na Obirskem so se medseboj precej razlikovale. To je znak, da vodstvo domačega društva skrbno sestavlja in načrtuje prireditveni program, kajti želimo si zadovoljne člane. Zadovoljiti vseh potreb hkrati seveda ni mogoče, zato je na vrsti zdaj ta, zdaj druga skupina. Tako navsezadnje le še pride vsak na svoj račun.

V soboto 16. aprila je na Obirskem gostovala Dramska skupina ZSMS iz Nazarja v Sloveniji. Preko Krajevnega odbora ZSM Železna Kapla smo zvedeli, da imajo mladinci naštudirano enodejanko Jeana Variota „Vzorni soprog" ter recital „Domovina". Radevolje so naši prošnji ustregli in pred dobro zasedeno dvorano predvajali najprej resnejšo od obeh točk, recital „Domovina". V obliki nekakšnega venčka je sledila pesem pesmi, odlomek odlomku iz del Ivana Cankarja pa tja do Karla Destovnika-Kajuha. Nato pa nas je zabaval „Vzorni soprog", za katerega so se ob koncu igre kregale in skorajda steple kar štiri oboževalke.

●

Kot v mnogih drugih krajih, smo tudi na Obirskem pravočasno mislili na naše mamice ter jih za njihov god, v nedeljo 8. maja povabili v Kovačevo dvorano, katera je v nekaj trenutkih bila nabito polna. Moški pevski zbor SPD „Obir" pod vodstvom Valentina Polanška je pozdravil vse navzoče z dvema pesmima, malo pozneje pa še enkrat nastopil s tremi pesmimi.

Zvoki citer, ki jih je temu priljubljenemu instrumentu zvabila Novakova Milena, so prijetno popestrili in poživili to materinsko proslavo. Kot napovedovalec se je izkazal Lenart Cudrman, ki pa je že gimnazijec.

Svoj veliki nastop pa so ta dan imeli vsi šolarji ljudske šole na Obirskem, ki so bili odgovorni za vse ostale točke. Učiteljica Marta Polanšek jim je pomagala pripraviti recitacije, pesmice ob spremljavi kitar in raznih ORFF instrumentov ter igrico „Za materinski dan". Vsak šolar si je želel pokazati svoji mamici z najboljše strani, kar je tudi vsem uspelo. Posebej naj omenimo Engelberta Kučnika, 10-letnega fanta, ki je imel svoj prvi javni nastop s harmoniko. Vse presenečene so mu mamice zaploskale! Prireditev smo zaključili s skupno pesmico „Mi se imamo radi". Potem ko se je predsednik SPD „Obir" dr. Gusti Brumnik prisrčno zahvalil vsem nastopajočim ter mamicam čestital za njihov praznik, so mali šolarji brž pohiteli z odra v dvorano in vse mamice, bobice in tete obdarili z dehtečimi nageljčki.

●

Zelo zanimiva pa je bila tudi društvena prireditev pretekli petek, 13. maja 1983. Pri Kovaču je predavala Ljubljančanka Marija Frantar o ženski alpinistični odpravi na tretje največje gorovje na svetu, na Pamir. Občudovanja vreden dosežek je to za vsako moško ekipo, za žensko pa še toliko bolj. Koliko žrtev, priprav, trdne volje in premagovanj zahteva vzpon na Pik komunizma, nad sedemtisoč metrov visoko goro v Rusiji!

Z zanimanjem smo navzoči sledili izvajanjem mlade predavateljice ter občudovali njene privlačne dia-posnetke.

●

SPD „Obir" na Obirskem pa je sodelovalo tudi pri oblikovanju komemoracijske prireditve „40-letnica obglavljencev" 28. aprila t. l. v selski farni dvorani.

Obirski ženski oktet je zapel trpko narodno v priredbi Cirila Preglja „Kaj ti je deklica" in kompozicijo „Mladih dni spomin" Valentina Polanška (uglasbitev avtorjevega lastnega besedila, pesem, v kateri toži o požgani hiši vrh Lepene v 2. svetovni vojni).

Med obglavljenci sta namreč tudi Županc Miha in njegova sestra Marija, poročena Olip, iz nekdanje Pegrinove kajže na Obirskem.

Prvi je zapustil takrat ženo s tremi otroki. Marija je od leta 1938—1943 živela v Železni Kapli. Miha in Marija sta brata „zelenokadrovca" Hanza Županca, ki je kot prvoborec organiziral že poleti 1942 na Obirskem in v kapelški okolici prve OF odbore. Žal je tudi ta brat oktobra 1943 padel pri Žavru blizu Šmarjete v Rožu. Njihovi starši pa so bili v nacističnem kacetu v Buchenwaldu.

Novosadski dnevi v Celovcu zaključeni

Kot znano, so se v dneh od 20. aprila do 10. maja letos v Celovcu odvijali novosadski dnevi. V tem okviru je prišlo do številnih prireditev, kot so razstave, predavanja, filmske predstave, folklorni nastopi in koncerti. Višek novosadskih dnevov v Celovcu pa je tvoril koncert dekliškega pevskega zbora „Sonja Marinković" v veliki dvorani Doma glasbe v Celovcu. Zbor je izvajal izredno kvalitetni pevski spored, ki je obsegal pesmi raznih narodov — tudi nemške. Koncert zbora „Sonja Marinković" je potekal tudi v znamenju prijateljstva pevskega zbora glasbene gimnazije v Vetrinju, ki je lani gostoval v Novem Sadu. Kot odraz tesne povezanosti, so mladi pevci pokazali v skupnem nstopu, ko so skupno zapeli hrvaško in nemško pesem.

Sele-Zgornji kot

Slovenska športna zveza nam je v soboto 14. maja posredovala vrhunskega alpinista Staneta Belaka-Šraufa iz Slovenije, ki nam je predvajal diapozitive s treh odprav jugoslovanskih alpinistov v pogorje Himalaje. Te so bile: na najvišjo goro sveta — Mont Everest ter na osemtisočaka Makalu in Dhaulagiri. V ljudski šoli na Kotu se je zbralo okrog 40 gledalcev, prav posebno pa je bila zastopana mladina. Predavatelj nam je ob lepih in kvalitetnih slikah zelo živo in napeto predaval. Počutili smo se, kot da se v trenutku še sami nahajamo v večnem snegu in ledu mogočnih gora. Da je bilo predavanje res zanimivo, priča dejstvo, da je med poslušalci vladala uro in pol takšna tišina, da bi lahko slišal miš leteti po podu. Slovensko prosvetno društvo „Herman Velik" v Selah na Kotu se ob koncu še enkrat zahvaljuje alpinistu Stanetu Belaku-Šraufu za to enkratno predavanje, saj je bilo med nami mnogo takih, ki so prvič kaj videli in slišali o Himalaji. Prav tako pa se zahvaljujemo Slovenski športni zvezi, da nam je omogočila to kvalitetno in nadvse zanimivo predavanje.

Nadja Kropivnik

Železna Kapla

Zelo lepo proslavo materam so na predvečer praznika mamic uprizorili otroci v Železni Kapli. Že tedne so zelo pridno hodili na igralske vaje, ki jih je vodil Poldej Zunder. Tako so se dobro mogli naučiti pravljično igrico „Kraljevič išče mamico". Instrumentalna skupina pa je nato zaigrala na harmoniko, flavto, citre in kitare. Za ostale pevske točke je odgovarjal učitelj Jožko Wrulich in otroški zbor se je korajžno predstavil s petimi pesmimi. Med njimi tudi ono o „Kapelškem fikiju". Mladina je prispevala recital pod naslovom „Mati tvoj dan" in tako skupno z moškim zborom pokazala, da je materinski dan tudi odraslim še resnično srčna zadeva. Skupno je nastopalo daleč nad 50 otrok, to pa je morda za mame in za prosvetaše ravno najbolj razveseljivo. Vsem se je za prispevke zahvalil predsednik SPD Zarja Miha Travnik, društvo pa je nastopajočim pripravilo skromno malico in poklonilo mamicam cvetje.

Škocijan: občinska seja

Kršitve pri financah občine

Kontrolni odbor, v katerem je zastopana Gospodarska lista Škocijan je na pretekli občinski seji v ponedeljek odkril nerednosti, ki so tako odločilne, da je dobil razrešnico župan dr. Albert Holzer (SPÖ) samo s strani SPÖ in FPÖ z malenkostno večino. Proti sta glasovala odbornika Gospodarske liste (GL) dipl. inž. Franci Koncilija in Andrej Polzer ter ÖVP.

Gre za gradnjo požarnega doma v Peračiji in športne hiše na Kamnu. V obeh primerih je občina izdala preko milijon (!) šilingov delno brez razpisa in sklepov občinskega odbora. Kot je bilo iz poročila kontrolnega odbora razvidno, so sedanji stroški za požarni dom v Peračiji, ki so jih načrtovali za 1,4 milijona šilingov, narasli že sedaj na 2,5 milijona šilingov, brez sklepa so izdali za razna dela 1,143.171 šilingov. Inštalacijska dela so v enem primeru oddali celo brez predpisanega razpisa.

Slično so postopali pri gradnji športne hiše na Kamnu, tam so zazidali doslej že 2,75 milijona šilingov in konca izdatkov še ni. Prav na to je opozoril občinski odbornik GL Škocijan dipl. inž. Franci Koncilija, ko je dejal, da se tu gradijo že luksusni objekti, kakršnih se v drugih občinah ne privoščijo. Kar pa je še huje, je dejal Koncilija, je dejstvo, da je občina vodila občinske odbornike za nos. Dolžnost občine bi bila, da bi sproti informirala občinske odbornike o porastu cen in skrbela tudi za potrebne sklepe, za projekte, ki jih sicer vse frakcije načelno odobravajo. Koncilija je tudi močno kritiziral projektanta dipl. inž. Germa (SPÖ), ki sedi v občinskem predstojništvu in je predložil leta 1980, ko se je o gradnji sklepalo, popolnoma irealne cene.

Na konkretno vprašanje, ali je to še zakonito, je moral župan Albert Holzer (SPÖ) priznati, da še „10 šilingov ne sme izdati brez sklepa občinskega odbora", tako Holzer dobesedno.

Župan Holzer je dobil razrešnico za letni obračun 1982 samo iz lastne frakcije in s strani FPÖ, proti je glasovala GL in ÖVP. Priznanje pa je izrekla GL vodji občinske blagajne Mlinarju.

Z glasovi GL, SP in FP so sprejeli še dodatni redni in izredni občinski proračun, ki ga je predložil ravnatelj Anton Klemun (SPÖ). Kot je dejal Klemun, skuša občina postopoma odpraviti zadolžitev, ki sedaj znaša 54 milijonov šilingov. Preračunano na občane, pomeni to zadolžitev 570 šilingov na vsako osebo. Iz obeh proračunov je največ denarja namenjenega mimo obeh projektov na Kamnu in v Peračiji izgradnji kanalizacije (11,2 milijona šilingov), občinske vode (6,1 milijona), izgradnji ceste h Zablatniškemu jezeru (2,7 mil.), nakupu zemljišča za večnamensko dvorano (1,5 mil.), 500.000 šilingov pa bo šlo za izgradnjo parkirišč ob Klopinjskem jezeru. Kot že prejšnje leto, je na iniciativo GL občina tudi letos namenila 50.000 šilingov SPD Danica, za potrebne stroške za Kulturni dom.

Po vzgledu velike politike je na isti seji SPÖ izvolila hotelirja Richlerja (FPÖ) za prvega podžupana.

OBVESTILO ZA IZLETNIKE

Cesta preko pogorja Nockalm (Nockalmstraße) je spet odprta. Cestnina se ni podražila. Prav tako bo od nedelje naprej spet prevozna gorska cesta na Goldeck. Tudi na tej cesti je cestnina ostala ista kot lansko leto.

Od nedelje 22. maja (binkošti) naprej bosta spet redno obratovali žičnici na Osojščico (Kanzelbahn) in na Goldeck.

Prevoz avtomobilov z železnico (skozi predor) od Pöcksteina do Mallnitza stane 160 šilingov (samo na eno stran!).

Dr. ANTON SVETINA 3

Prispevki k zgodovini Dvora nad Vrbo

4. septembra 1613 je vikar in škofijski komisar Strohmayer sestavil seznam vseh protestantov v beljaškem cerkvenem okolišu. V župniji Dvor je ugotovil, da je tam še 10 družin in njihovih otrok luteranskih, med drugimi oskrbnik v gradu Vrba, katerega sektaško ženo so nasiloma pokopali na pokopališču v Vrbi, kakor tudi že poprej enega uslužbenca grofa Khevenhüllerja. Gostilničar Jurij Pichler in vsi člani njegove družine jedo v petkih meso. V Vrbi ob jezeru živi s svojo družino tudi učitelj in luteranski predikant Jurij Tischler.

Že poprej je vikar Janez Zungga poročal škofijskemu ordinariatu v Ljubljano, da je grof Khevenhüller po sodnem biriču vsem faranom ukazal, da ne smejo njemu in vikarju v Lipi nad Vrbo dajati regalije in kolekturo in da hoče njega odstaviti kot vikarja v Dvoru in na njegovo mesto postaviti svojega predikanta Tischlerja.

Vikar Janez Zungga je bil leta 1614 premeščen za vikarja župnije Lipa nad Vrbo, na njegovo mesto je bil postavljen Blaž Žver (Schwärr). Pa tudi vikar Žver je moral takoj ob nastopu službe občutiti trdo roko lastnikov grada in gospostva Landskron grofov Khevenhüller in njihovega luteranskega oskrbnika Schneeweissa, ker mu niso hoteli izplačati njegovih dohodkov in so faranom prepovedali, da bi mu plačali desetino. 22. julija se vikar Žver pritoži nadžupniku Strohmayerju v Beljak, da je moral podložniku Vranu v Kotu (Winkel) s silo odvzeti desetino, ker je oskrbnik Schneeweiss Vranu prepovedal, da bi mu jo izročil. Vikar Žver je bil dne 29. aprila 1618 premeščen za vikarja v Št. Rupert.

Med leti 1620 do 1635 je iz listinskega gradiva nadškofijskega arhiva v Ljubljani razvidno, da je bil v župniji Dvor za vikarja Janez Fux, ki ga vodi župnik Štefan Singer v svojem seznamu vikarjev pod priimkom Juxtius. Od leta 1635 do 1643 je za vikarja v Dvoru Jurij Netena; med drugim je stolni kapitelj v Ljubljani naročil dne 15. septembra 1635 nadžupniku in škofijskemu komisarju v Šmiklavžu pri Beljaku, naj pozove vikarja Jurija v Dvoru, da takoj pošlje v Ljubljano reverzalije z denarno kaznijo, ki mu je bila naložena. Jurij Netena je umrl v začetku leta 1643; po njegovi smrti je ljubljanski stolni kapitelj izdal dne 21. aprila 1643 duhovniku Pavlu Resmanu nastavitveni dekret za vikarja v Dvoru nad Vrbo in je naročil Vikarju in škofijskemu komisarju v Šmiklavžu Janezu Vidmarju, naj ga investira in zapriseže.

Vikar Pavel Resman je dne 6. maja 1654 izstavil krstni list za bodočega duhovnika Jurija Schiessla, zakonskega sina Ožbolta in Uršule Schiessl, ki je bil rojen 21. aprila 1627 in krščen po vikarju Janezu Fuxu.

Dne 24. septembra 1654 je župnijo Dvor vizitiral generalni vikar ljubljanske škofije Filip Terpin in ugotovil tole: Za cerkovnika je Matej Fischer, oskrbnik gospostva je Andrej Luc. Dohodki cerkve znašajo po urbarju 2 goldinarja, 27 krajcarjev in 1 denarič. Za vikarja je Pavel Resman, ki je na tem delovnem mestu 15 let. Ordiniran je bil na naslov samostana Vetrinje. Na šoli prejema za krst zakonskega otroka 9 krajcarjev, za krst nezakonskega otroka 1 goldinar. Na beri dobiva od vsakega kmeta 4 merice ajde in 4 merice rži ter en hlebec kruha. Cerkvena ključarja sta Andrej Graischlaker in Klement Rap, ki sta poročala, da je bil na kmetiji, ki pripada župni cerkvi, kot zakupnik Janez Mulej, ki dolguje cerkvi mnogo denarja in je zaradi tega kmetijo izgubil in je sedaj gostilničar v hiši gospostva. Cerkveni obračuni so bili poprej v domu župnišča. Ker jih zdaj silijo, da morajo priti k cerkvenim obračunom v grad Landskron, prosita, da si jih razreši funkcije cerkvenih ključarjev.

Vikar Pavel Resman, katerega priimek je v listinah zapisan tudi Rožman, je začetkom leta 1657 umrl. Po njegovi smrti je prišlo med ljubljanskim stolnim kapiteljem in med lastnico grada in gospostva Vrba ob jezeru Ano grofico Dietrichstein, ki je predlagala na izpraznjeno mesto duhovnika Lovrenca Kolmana, do spora glede prezentacijske pravice. 25. 6. 1657 piše ljubljanski stolni kapitelj oskrbniku gospostva Vrba Ivanu Henriku pl. Mitnacht, da ne priznava pravice gospostva do prezentacijske pravice, da pa do rešitve tega dolgoletnega spora da vikarju Kolmanu začasno pravico do opravljanja te službe. Kljub temu pa je oskrbnik Mitnacht delal novemu vikarju težave, ker mu je odtegoval denarne in naturalne dajatve, ki jih je gospostvo bilo dolžno plačevati vikarju. O tem so cerkvena ključarja Andrej Greilacher in Klement Rap (Rob) ter vsa farna občina župnije Dvor vložili na škofa Otona Friderika pl. Buchheim prošnjo, naj bi se spor med kapitljem in gospostvom v zadevi prezentacijske pravice čimprej rešil, ker hoče vikar Lovrenc Kolman zapustiti svoje službeno mesto, ker ne more priti do svojih polnih dohodkov, kakor so jih imeli njegovi predniki. Škof je v zvezi s tem sporom pisal na cesarski Dvor, da je sicer potrdil prezentiranega vikarja Kolmana, da pa se je gospostvo Landskron že leta 1466 odpovedalo tej pravici.

Leta 1665 je prišlo do nove spremembe vikarja v župniji Dvor. 21. marca 1665 piše oskrbnik grada in gospostva Vrba ob jezeru Ivan Henrik pl. Mitnacht ljubljanskemu škofu, da je po nepričakovanem odhodu vikarja Lovrenca Kolmana iz Dvora, ne da bi bile o tem obveščene cerkvene ali posvetne oblasti, postalo prazno mesto vikarja v Dvoru. Ker spada ta cerkev pod odvetništvo in fevdstvo gospostva grofov Dietrichstein v Vrbi in ker je stolni kapitelj v Ljubljani prevzel prezentacijsko pravico nase, predlaga, naj se izpraznjeno mesto zasede provizorično, da župnija ne bo brez duhovnika za veliko noč. V zvezi s tem pismom je škof 2. aprila 1665 odločil, naj v Dvoru začasno izvršuje službo božjo Matej Kronfič, vikar v Lipi. Za novega vikarja v Dvoru predlaga magistra Daniela Kokoliča (Kokalič), duhovnika iz Dobrle vasi, ki je bil že izprašan in spoznan za sposobnega, da izvršuje samostojno dušebrižništvo.

(Se nadaljuje)

Jejmo dobro, jejmo poceni

Iz riža in testenin, iz manj dragih kosov mesa ali iz posebne salame, pa iz zelenjave, skuhamo okusne, preproste, ne predrage jedi. Mnoge jedi je moč pripraviti že vnaprej, tako, da jih potem pred obedom ali večerjo le še pregrejemo in dopolnimo s svežimi dodatki, na primer s solato in nemara še s sočno sladico.

RIŽOTA S POSEBNO SALAMO

Za 4 osebe potrebujemo: 400 g posebne salame, 3 žlice olja, 2 pora (ali 1 čebulo), 250 g vloženih šampinjonov (ali pet suhih jurčkov), 300 g riža, 1 liter mesne juhe iz kocke, sol, poper, 1 žlico curryja.

Posebno salamo narežemo na 1 cm velike kocke. V kozici segrejemo olje na katerem popečemo salamo, nato jo poberemo iz kozice in prihranimo. Očistimo por in ga narežemo na kolobarje (če uporabimo čebulo, jo olupimo in drobno sesekljamo). Por prepražimo na maščobi v kozici, dodamo namočene in ožete gobe, premešamo, dodamo riž, še enkrat premešamo, nato pa zalijemo z juho. V pokriti kozici kuhamo rižoto na majhnem plamenu 20 minut, solimo jo, popramo in začinimo s curryjem. Po petih minutah damo v jed tudi opečeno posebno salamo. Ko je rižota kuhana, jo razrahljamo z vilicami, ponudimo pa jo z nastrganim sirom in svežo solato.

SMETANOV KROMPIR

Za 4 osebe potrebujemo: 1 kg krompirja (izberemo majhne, enakomerno velike krompirje), 150 g prekajene slanine, (v tankih rezinah), 100 g margarine, 100 g moke, ¾ litra mleka, jušno kocko, žličko suhega majarona, poper, 250 g sladke smetane, 1 rumenjak, 3 čebule.

Krompirje olupimo, v malo soljeni vodi jih kuhamo 20 minut. Vodo odlijemo in prestrežemo. Krompirje postavimo na toplo. V kozici scvremo slanino in ko so rezine zapečene, jih poberemo iz kozice in shranimo na toplem. V kozico, k maščobi, ki se je nacvrla iz slanine, damo 70 g margarine, vmešamo moko in jo svetlo zarumenimo. Zalijemo z vodo, v kateri smo skuhali krompir in z mlekom, med dolivanjem ves čas mešamo. V omako damo jušno kocko in majaron, dodamo sol, in poper. Med mešanjem kuhamo omako na majhnem plamenu 10 minut. Kozico odstavimo s štedilnika. V omako zamešamo smetano, nato damo v omako kuhane krompirje. Nekaj omake odvzamemo, v njej razmešamo rumenjak, vse skupaj pa zalijemo nazaj h krompirju. Čebulo olupimo in sesekljamo, prepražimo jo na ostanku margarine, da svetlo zarumeni. Na krompir potresemo prepraženo čebulo, na vrh damo tudi opečeno slanino. Ponudimo s solato.

ZELENJAVA Z MLETIM MESOM

Za 4 osebe potrebujemo: 400 g belega zelja, 300 g korenja, 2 čebuli, 500 g mešanega mletega mesa, 2 jajci, 3 žlice drobtin, pol žličke suhega timijana, sol, poper, pol litra mesne juhe iz kocke, 150 g kisle smetane, 1 rumenjak.

Zelje očistimo in narežemo liste na rezance. Korenje odstrgamo, umijemo, narežemo ga na kolesca. Čebulo olupimo in sesekljamo. V obilici vrele vode kuhamo zelje in korenje 3 miniute. Zelenjavo nato odcedimo na cedilu. Zmešamo mleto meso, sesekljano čebulo, jajci, drobtine in timijan. Zmes solimo in popramo. V namaščen pekač nalagamo menjaje plast zelenjave in mesne mešanice. Zalijemo z vročo juho. Pekač damo v hladno pečico. Pečico vključimo na 200 stopinj. Zelenjavni narastek pečemo 30 minut. Medtem razžvrkljamo smetano in rumenjak. Prelijemo čez zelenjavo in pečemo še 15 minut. Ponudimo s krompirjem v kosih ali s krompirjevim pirejem.

ZVITKI S KISLIM ZELJEM

Za 4 osebe potrebujemo: 3 kiselkasta jabolka, 800 g kislega zelja, sol, poper, 1 žličko sladke mlete paprike, 4 rezine prekajene mesnate slanine (200 g) 400 g svinjskega mesa, 3 žlice olja, 1/8 litra mesne juhe iz kocke, 3/8 litra belega vina.

Jabolka olupimo in razrežemo na krhlje. Izrežemo peščišča. Jabolka narežemo na kocke, zmešamo jih s kislim zeljem, solimo, popramo in začinimo s papriko. Svinjino narežemo na tanke zrezke. Na vsak zrezek damo 2 žlici nadeva iz kislega zelja in jabolk. Zrezke zvijemo v zvitke, vsak zvitek pa ovijemo še z rezino slanine. Zvitke povežemo s sukancem. V kozici sregrejemo olje, na katerem popečemo zvitke, da z vseh strani porjavijo. Zvitke poberemo iz kozice, na maščobi pa prepražimo preostanek kislega zelja z jabolki. Namastimo pekač, v katerega damo najprej zelje, na zelje pa zložimo zvitke. Zalijemo z juho in z vinom. Pekač pokrijemo s kosom aluminijeve folije ali s pokrovom. Pri 200 stopinjah dušimo zvitke v pečici 30 minut.

ENOLONČNICA S SVINJSKO KRAČO

Za 4 osebe potrebujemo: 1 prekajeno svinjsko kračo, šopek jušne zelenjave, 250 g zeleninega gomolja, 250 g korenja, 600 g krompirja, 500 g belega, zrnatega fižola (iz pločevinke), poper, peteršilj.

Kračo namočimo, če je preslana. Vodo nato odlijemo. V lonec pristavimo kračo z dvema litroma vode, kuhamo jo eno uro in pol. Zadnjih 15 minut kuhamo s kračo tudi očiščeno jušno zelenjavo. Kračo vzamemo iz lonca. Zeleno olupimo in narežemo na kocke. Korenje očistimo, olupimo, narežemo na kolesca. Krompir olupimo in narežemo na kocke. Zelenjavo damo v juho, kuhamo jo 20 minut. Meso odloščimo od kosti, narežemo ga na kocke. Damo ga v juho, prav tako odcejeni fižol iz pločevinke.

Zelišča v domači lekarni

Kamilice za zdravljenje prehlada, želodčnih krčev in za pomiritev živcev.

Lipovo cvetje za zdravljenje prehladnih obolenj: nahoda, kašlja, vnetja grla. Pomaga tudi zoper nespečnost.

Sladki janež za uravnavanje neredne menstruacije, za čiščenje krvi in proti želodčnim krčem.

Angelika proti bolečinam v želodcu in pri zdravljenju dihalnih organov.

Bezgovo cvetje za zdravljenje prehladnih obolenj. Pomaga tudi, če greste težko na blato.

Navadni bodič za zdravljenje nekaterih kožnih bolezni, ekcemov in ran vseh vrst.

Šentjanževka zoper glavobol, želodčne krče in zdravljenje vseh vrst ran.

Hrastovo listje pri zdravljenju bolezni in za hitrejšo prebolevnost pri hujših boleznih, ki izčrpajo organizem.

Islandski mah za zdravljenje prehlada, hripavosti, kašlja, želodčnih bolezni, črevesnih obolenj, raznih čirov in sladkorne bolezni.

Murvini listi za zdravljenje sladkorne bolezni in proti zapeki.

Kolmež za zdravljenje želodčnih bolezni, malarije in ledvičnih kamnov.

Kadulja za zdravljenje notranjih bolezni, gripe in kašlja.

Kopriva za hitrejše celjenje ran, zoper mrzlico in slabokrvnost.

Navadni komarček proti kašlju, bolečinam v prsih in prebavnih organih.

Materina dušica pri neredni prebavi, neredni menstruaciji, vnetju jajčnikov.

Melisa pomaga pri razrvanih živcih, pri močnem bitju srca, je tudi zdravilo proti bruhanju, otrokom pa pomaga pri bolečinah v trebuhu.

Regrat pomaga pri mrzlici, pri zdravljenju čirov in bolezni jeter.

Meta in **poprova meta** pomagata pri glavobolu, zdravita prehlad in lajšata krče.

Orehovi listi so dobri zoper skrofulozo, za boljšo prebavo in čistijo kri.

Lapuh zoper astmo, kašelj in pljučni katar.

Drobnocvetni lučnik proti pljučnim boleznim, bronhialnemu katarju in astmi.

Pelin zoper bolezni jeter in pri pomanjkanju teka.

Preslica za boljše odvajanje ledvičnih kamnov, proti zastajanju urina in pri zdravljenju notranjih bolezni.

Rožmarin za zdravljenje bolezni srca, ledvic in drugih bolezni.

Koruzni laski pri zdravljenju sladkorne bolezni, obolenj sečnih organov in proti bolečinam v križu.

Rman za zdravljenje astme, revme in želodčnih bolezni.

Jagodovo listje za zdravljenje ožilja in skleroze. Lahko ga zamenjate z ruskim in kitajskim čajem.

Pomladanski jeglič za zdravljenje bronhialnega katarja, pri močnem bitju srca, pri navalih krvi v glavo.

Robida za zdravljenje mandljev in za čiščenje krvi.

Sivka za pomiritev in ublažitev krčev in pri srčnih boleznih.

Zveza slovenskih zadrug

Kmečke gospodarske zadruge

Posojilnice z blagovnim prometom

VAM NUDIJO PO NAJUGODNEJŠIH CENAH KMETIJSKE STROJE VSEH VRST

POSEBNA PONUDBA:

Vrtavkasti obračalnik VO 2

(Kreisselheuer)

Tehnični podatki:

Delovna širina	220 cm
Transportna širina	260 cm
Maksimalna širina	260 cm
Zmogljivost	2,3 ha/h
Teža	152 kg
Potrebna moč traktorja	od 9 kW (12 KM)
Število vrtavk	2

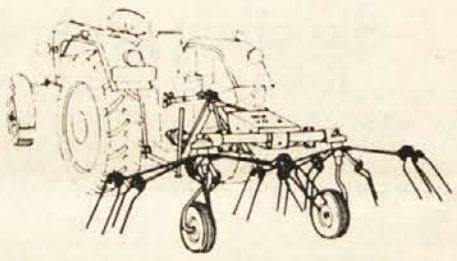

šil. 16.500 inkl. 18 % prometnega davka

Vrtavkasti obračalnik VO 4

(Kreisselheuer)

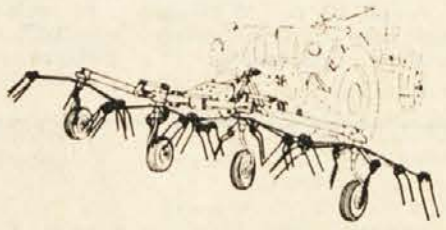

Tehnični podatki:

Delovna širina	450 cm
Transportna širina	260 cm
Maksimalna širina	500 cm
Zmogljivost	4,5 ha/h
Teža	295 kg
Potrebna moč traktorja	od 13,5 kW (18 KM)
Število vrtavk	4

šil. 21.800 inkl. 18 % prometnega davka

	inkl. 18 % prometnega davka
Rotacijski kosilnik RK 165 (Kreisselmäher)	šil. **23.900**
Pobiralno rezalna prikolica PRP 1 (Ladewagen)	šil. **58.900**
Škropilnik 660 Super (Anbauspritze)	šil. **22.700**
Predsetvenik ROTEX KULTI 1 (Kultivatoregge)	od šil. **11.400**
Brana klinasta BTN 31 (Egge)	šil. **7.650**
Enoosna traktorska prikolica (Einachskipper)	od šil. **39.000**

Vsi stroji bodo razstavljeni pri Kmečki gospodarski zadrugi Škofiče ob priliki otvoritve novo urejenih prostorov in skladišča dne 29. maja 1983 ob 14. uri.

PRIČAKUJEMO VAŠ OBISK

Versuch einer komparativen Studie über die Fragen Südtirol und Südkärnten

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Die Lage der Kärntner Slowenen war grundlegend anders: Kleinbauern, Landarbeiter — vielfach in deutschem Herren-Dienst, ein ehemaliges „geschichtsloses" Volk, dessen kulturell-nationale Bewegung zwar rasch vor sich gegangen, aber noch nicht konsolidiert war und zu wenig in die Breite gewirkt hatte. Das „gedrückte Sozial-Prestige" war eine Folge dieser Situation. Für den einzelnen kann die Flucht aus der slowenischen Gemeinschaft durch Assimilierung Flucht aus dem Prestige-Defizit, scheinbaren sozialen Aufstieg bedeuten. Die Tatsache, daß die slowenischen Bauern in Kärnten über ein ähnlich dichtes Netz von Genossenschaften und Sparkassen verfügten wie die Südtiroler, änderte nichts an dem hier zu unterstreichenden Unterschied: denn Südtirol kannte kaum Großgrundbesitz, dort dominierte der bäuerliche Mittelbesitz, die Zahl der Landarbeiter war gering, und wo Landarbeiter in größerer Anzahl konzentriert waren, stammten sie zumeist aus dem Trentino.

Ein weiterer Unterschied fällt ins Gewicht: Südtirol war 1918/19 ein wesentlich klerikales Land; nationalliberale und großdeutsche Inseln gab es nur in Städten; allerdings hatten auch da die deutschliberalen Bürgermeister von Meran und Bozen Sudetendeutsche als Beamte, und deutschnationale Unternehmer Sudetendeutsche als Vorarbeiter nach Südtirol gerufen.

Kärnten ist — ähnlich wie die Steiermark — Schönerer-gläubig, großdeutsch; vor allem ein Teil der Herren, das Groß- und Mittelbürgertum, die Ärzte, Advokaten und Lehrer sind es. Von zehn Abgeordneten zum Reichsrat acht deutsche Liberal-Nationale, einer Sozialdemokrat (wohl auch mit slowenischen Stimmen gewählt), ein klerikaler Slowene. In Kärnten vermählten sich nun Deutschnationalismus und Antiklerikalismus zum Antislowenismus. In Südtirol passierte das genaue Gegenteil: die schwachen Deutschnationalen flüchteten im sogenannten „Deutschen Verband" in die Wahlgemeinschaft mit der christlichsozialen Volkspartei, ohne deren Stimmenpotential sie ohnmächtig gewesen wären. Ich meine, daß es hier nun wesentlich ist, einerseits die numerische Konsistenz der Volksgruppen sowie das Auf und Ab bei den Volkszählungen, anderseits die sich darin äußernden Trends und Entwicklungen darzulegen.

1910 wurden im heutigen Kärnten noch 74.000 Slowenen gezählt, 1923 waren die Slowenen auf 37.000 halbiert, 1934 bei der minderheitenfeindlichsten Fragestellung gar auf 26.000 geschrumpft. Nettoverlust in 24 Jahren: 48.000 Menschen. Einige Hundert Slowenen mögen — nach 1918 oder 1920 — nach Krain heimgekehrt oder abgewandert sein; etliche Dutzend wurden nach der Volksabstimmung ausgetrieben. Auch dies kann nur einen Teil des 1910 bis 1923 eingetretenen Verlustes erklären.

Die deutsche Bevölkerung in Südtirol ging von 1910 auf 1921 von 221.000 auf 202.000 zurück. Der Verlust von 19.000 ist auf die Abschiebung „landfremder" Beamten und Eisenbahner (vor allem Nord- und Osttiroler) sowie auf die Abwanderung von nicht-südtirolischen Exösterreichern und einige Dutzend Ausweisungen zurückzuführen. Nach 1921 gab es bis 1953 keine offiziellen Volkszählungen mehr; bei inoffiziellen Volkszählungen wurden 1939 234.000 Deutschsüdtiroler gezählt. Netto-Gewinn: 32.000 — trotz Diskriminierung auf vielen Gebieten. Eine weitere offiziöse Zählung wurde von den deutschen Behörden im Herbst 1943 durchgeführt, — und da war die Zahl der Deutschsüdtiroler auf 176.000 gesunken; Verlust gegenüber 1939 — 58.000 Menschen. Dieser Verlust war eine Folge der Option für Deutschland und der Abwanderung von Zehntausenden Südtirolern ins Dritte Reich.

Zahlen können Geschichte erzählen. Dies zeigt sich ganz besonders deutlich bei den Italienern in Südtirol. 1910 — unter Österreich-Ungarn — waren's nicht ganz 7.000, ein paar Kaufleute, wahrscheinlich einige Beamte, der Großteil Arbeiter. Da muß aber berücksichtigt werden, daß in den Gemeinden des sogenannten Bozner Unterlandes — im Etschtal zwischen Bozen und der Salurner Klause — zwischen 1900 und 1910 eine massive Entnationalisierung von Italienern stattgefunden hat.[8] 1921 werden in Südtirol schon 20.000 Italiener

Offizielle Zweisprachigkeit in Südtirol: sogar bei Verkehrszeichen

gezählt — Zunahme 13.000. Der erste Einwanderungsschub von Beamten, Eisenbahnern und Funktionären aller Art wirkt sich aus. In den folgenden zehn Jahren werden alle Südtiroler Lehrpersonen entfernt, die meisten einheimischen Beamten auf die Straße gesetzt, ab 1934 kommt die Industrialisierung Bozens in Gang. So wächst die Zahl der Italiener bis 1939 auf über 80.000 — Gewinn mehr als 60.000, und dies praktisch ohne natürlichen Zuwachs. Die Abwanderung deutscher und ladinischer Südtiroler ab 1939/40 macht für Italiener Posten und Wohnungen frei: bis 1943 kommen noch einmal beinahe 25.000 Menschen ins Land, — ihre Gesamtzahl steigt auf 104.000. Und etwa ab diesem Zeitpunkt können die Italiener in Südtirol auch schon mit natürlichen Zuwächsen durch Geburten rechnen.

Die Ladiner Südtirols sind ein Fall für sich. Unter Österreich-Ungarn hat man sie einfach als Italiener gezählt; die Italiener haben an diesem Brauch festgehalten, sie ließen die Ladiner ja nicht einmal als eigenständige Sprachgruppe gelten. Obschon die italienischen Behörden allen Anlaß gehabt hätten, die Ladiner — gewissermaßen als „ihresgleichen" — zu hätscheln, haben sie mit der kleinen Volksgruppe die dümmsten Experimente angestellt. Orts- und Flurnamen und sogar Familiennamen wurden entnationalisiert. Vorübergehend wurden alle Gemeinden des Gadertals zu einer einzigen Großgemeinde zusammengefaßt. Die Entwicklung der Ladiner in Zahlen ausgedrückt: 1910 waren's 9.300, bei der ersten Volkszählung unter Italien 9.900, 1939 immerhin 11.200, Option und Abwanderung reduzieren dann die Ladiner bis 1943 auf 10.600. Es wäre übertrieben, zu sagen, die Ladiner hätten in einer stillen Nische der Weltpolitik gelebt und sich derart natürlicher entwickeln können. Die Italiener haben auch nichts dazu getan, das Prestige und das Selbstwertgefühl der ladinischen Volksgruppe zu heben. Dies ist vielmehr dank dem wirtschaftlichen Aufschwung durch den Fremdenverkehr geschehen. Obendrein wurden die Ladiner wie die Deutschsüdtiroler durch den deutschvölkischen und später nazistischen Blut- und Boden-Mythos, der diese urtümlichen germanischen und rätoromanischen Bauern in Bild und Wort feierte, gefördert und — zumindest teilweise — auch auf nazistische Abwege verführt.

Kurz der politische Hintergrund. Ab 1922 Faschismus. Ab 1923 verschwinden alle deutschen und ladinischen topographischen Aufschriften. Ab 1925 gibt es keine nichtfaschistischen Organisationen, Vereine, Genossenschaften mehr. Ab 1930 gibt es in den total italianisierten Schulen kein deutsches Wort, kaum des Deutschen kundige Lehrer. Ab 1934 geht der Faschismus daran, den Bauern in den Vororten Bozens durch umfangreiche Grundenteignungen für Industrie und Wohnbau das Rückgrat zu brechen. Und 1939 eröffnen Option und Abwanderung die Möglichkeit, italienische Bauern auch in Südtiroler Dörfern anzusiedeln. Um der Wahrheit willen muß man dazu einiges Kontrapunktisches sagen: 1. Ein guter Teil der Südtiroler Oberschicht hat sich recht gut mit dem Faschismus arrangiert; 2. in manchen Gemeinden — etwa in Meran — gab es lange Zeit, in andern zwischendurch Südtiroler als faschistische Bürgermeister; 3. namentlich im Bankwesen konnten die Italiener auf erfahrene Südtiroler in Führungsstellen nicht verzichten; 4. es gelang den Italienern nie, die Besitzverhältnisse zu ihren Gunsten zu verändern, zumindest nicht in wesentlichem Ausmaß; 5. die italienischen Enklaven im Lande waren kolonialistische Enklaven — aber trotz kolonialistischer Gesinnung und Kultur-Hochmut der Oberschicht äußerst unsicher im Umgang mit den beiden autochthonen Volksgruppen. Als 6. Punkt muß ich hier anmerken, daß die faschistische Gewaltherrschaft in Südtirol nie jene Brutalität und jenen Umfang erreicht hat wie in den Räumen Görz/Triest/Istrien gegen Slowenen und Kroaten: dort wurde ja gewissermaßen der altösterreichische Nationalitätenkampf unter neuen Bedingungen, mit neuen, brutaleren Mitteln fortgesetzt — zugunsten jenes autochthonem italienischen Bürgertums, das sich stets als intimer Verbündeter der Großdeutschen verstanden hatte. *(Dalje v prihodnji številki)*

8 Josef Fontana, Das Ringen um die Erhaltung des Deutschtums im Unterland unter Altösterreich. In: Südtiroler Kulturinstitut, Das Südtiroler Unterland, Bozen 1980, S. 145.

RADIO — TELEVIZIJA

AVSTRIJA 1

PETEK, 20. 5.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina — 10.00 Šolska TV — 10.30 Divjak iz Montane — 11.50 Živalski raji — 12.15 Hitler in umetnost — 13.00 Uredništvo — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Pan Tau — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Stari — 21.20 Jolly Joker — 22.10 Reklama in šport — 22.10 Nočni studio — 23.20 Poročila.

SOBOTA, 21. 5.: 9.00 Poročila — 9.05 Angleščina — 9.35 Francoščina — 10.05 Ruščina — 10.35 Slike iz Avstrije — 11.00 Zeleni kralj — 11.40 Možje brez živcev — 11.55 Nočni studio — 13.00 Uredništvo — 14.40 Milijonar — 16.00 Iz parlamenta — 17.00 Športna abeceda — 17.30 Zgodbe o delfinu — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Avstrija ima vedno sezono 21.50 Danes zvečer — 22.30 Šport — 23.45 Poročila.

NEDELJA, 21. 5.: 9.45 Richard Wagner — 11.00 Katoliška božja služba — 12.00 Vizualna izobrazba — 14.45 Buddy in sladko življenje — 16.25 Robinson Crusoe — 16.50 Kako skrijemo osla — 17.45 Klub seniorjev — 18.30 Pridi v morje — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Placido Domingo in Sevilla — 21.15 Stenibichlerjeve zgodbe — 22.40 Šport — 23.20 Poročila.

PONEDELJEK, 23. 5.: 10.30 Biti oče, ni lahko — 15.00 Stormboy — otroci viharja — 16.30 Color classics — 16.30 Robinson Crusoe — 18.00 Akordeonski festival — 18.30 Grofi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Žaba v Manhattanu — 21.45 Na portugalsko in nazaj — 22.30 Šport — 23.15 Poročila.

TOREK, 24. 5.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Angleščina — 10.00 Šola danes — 10.30 Moj polet preko oceana — 12.30 Rane naše zemlje — 13.00 Uredništvo — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Oddaja z miško — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Top cat — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Prizma — 21.00 Prednost — 21.50 Vas ob meji — 23.40 Poročila.

SREDA, 25. 5.: 9.00 Poročila — 9.05 Oddaja z miško — 9.35 Francoščina — 10.05 Šolska TV — 10.30 Buddy in sladko življenje — 12.10 Prednost — 13.00 Uredništvo — 17.00 Poglavar Orlovo pero — 17.30 Čebelica Maja — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Oh ti dragi oče — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Deklica v uniformi — 21.45 Poročila.

ČETRTEK, 26. 5.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Dežela in ljudje — 10.00 Šolska TV — 10.30 Žaba v Manhattanu — 12.00 Možje brez živcev — 12.15 Klub seniorjev — 13.00 Uredništvo — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Spoznavajmo nevarnosti — preprečujmo nesreče — 17.30 Napete pustolovščine ob zahodni obali Kanade — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 TV kuhinja — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Peta žena — 22.05 Šport — 23.05 Poročila.

AVSTRIJA 2

PETEK, 20. 5.: 17.30 Vizualna izobrazba — 18.00 Galerija — 18.30 Brez nagobčnika — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Dežela gora — 21.10 Fascinirano odkrivanje — 21.20 Politika v petek — Deset pred deseto — 22.20 Vihar na vzhodu — 0.15 Poročila.

SOBOTA, 21. 5.: 14.45 Sto mojstrovin — 15.00 Politika v petek — 15.55 Vodne poti v svobodo — 16.55 Kmet milijonar — 17.45 Kdo me hoče? — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Nogomet — 19.00 Trailer — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Primer za ljudskega odvetnika? — 20.15 Lindbergh: moj polet preko oceana — 22.10 Veliki manever — 0.15 Poročila.

NEDELJA, 22. 5.: 14.00 Formel-I Grand prix iz Belgije — 16.45 Poj z nami — 17.15 Dunajski slavnostni tedni 1983 — 17.45 Velikih deset — 18.30 Okay — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Od Abrahama a Santa Clara — 20.15 Onstran Edna — 21.15 Spoved — 22.45 O filmu — 23.30 Sto mojstrovin — 23.40 Poročila.

PONEDELJEK, 23. 5.: 16.20 Sto mojstrovin — 16.35 Ali bo Sredozemsko morje umrlo? — 17.30 Skupna dediščina — 18.00 Svoboda vere, človekove pravice in popuščanje napetosti — 19.00 Zaboj trikov — 19.30 Pariško življenje — 21.55 Kraj dejanja — „Peggy ima strah" — 23.25 Poročila.

TOREK, 24. 5.: 17.45 Šolska TV — 18.00 Orientacija — 18.30 Spencerjevi piloti — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Poveseliti se je treba — 21.05 Dallas — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Klub 2 in poročila.

SREDA, 25. 5.: 18.00 Dežela in ljudje — 18.30 Spencerjevi piloti — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Nogomet — evropski pokal državnih prvakov — 22.15 Poročila — 22.20 Cafe Central — Poročila.

ČETRTEK, 26. 5.: 17.45 Šolska TV — 18.00 Po Avstriji — 18.30 Spencerjevi piloti — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Trič trač — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Klub 2 in poročila.

JUGOSLAVIJA

PETEK, 20. 5.: 8.55 TV v šoli — 17.25 Poročila — 17.30 Pihalni orkestri — 18.00 Tarzan — 18.25 Obzornik — 18.40 Po vloženem delu — 19.10 Risanka — 19.20 Cik cak — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Rockfordovi spisi — 21.20 Zrcalo tedna — 21.40 Nočni kino: Zaljubljena v oder — 23.10 Poročila.

SOBOTA, 21. 5.: 8.00 Poročila — 8.05 ZBIS — V. Jeraj: Bajke med rožami — 8.20 Pe denjžep, otroška oddaja — 8.50 Tarzan — 9.15 Učitelj — 9.45 Mali svet — 10.15 Zvoki godal — 10.55 Živali v gibanju — 11.20 Kruh skozi stoletja — 11.55 Dolgo iskanje — 12.50 Poročila — 15.25 Nogomet Sarajevo : Radnički, prenos — 17.15 Novi Sad: PJ v rokometu — Crvenka : Metaloplastika — 18.30 Galaktika — 19.10 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Draga Lili, ameriški film — 22.15 TV teka — Leto 1958: Prvi TV obzornik, poročila.

NEDELJA, 22. 5.: 9.50 Poročila — 9.55 Živ žav — 10.40 Bolnišnica na koncu mesta — 11.40 625, oddaja za stik z gledalci — 12.00 Kmetijska oddaja — 13.00 Poročila — 15.00 Tacen: Svetovni pokal v kajaku in kanuju na divjih vodah, prenos — 16.00 Sladkorna koča — 17.25 Naš kraj: Verd — 17.40 Športna poročila — 17.55 Sestanek v Slonu — 18.55 Ne prezrite — 19.10 Risanka — 19.22 TV in radio nocoj — 19.24 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Daleč je nebo, nadaljevanka — 21.00 Sfinga, dokumentarna oddaja — 21.50 Športni pregled — 22.00 Poročila.

PONEDELJEK, 23. 5.: 8.35 TV v šoli — 17.20 Poročila — 17.25 Učitelj, otroška nadaljevanka — 17.55 Turizem — možnost in priložnost — 18.25 Obzornik — 18.45 Podium — 19.15 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Triptih Agate Schwarzkobler in Rahel stik, filma — 20.55 Studio 2 — 22.05 Poročila.

TOREK, 24. 5.: 9.05 TV v šoli — 17.45 Poročila — 17.50 ZBIS — B. Jurca: Čudovita stenska ura — 18.05 Španski balet Maria Rosa — 18.25 Obalno-kraški obzornik — 18.40 Naj zaori pesem o svobodi, slovenski kratki film — 18.55 Knjiga — 19.10 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Vzhodno od raja, ameriška nadaljevanka — 20.45 Titoisti pričajo, dokumentarna oddaja — 21.45 V znamenju.

SREDA, 25. 5.: 9.25 TV v šoli — 17.25 Poročila — 17.30 Ciciban, dober dan — 17.50 Zlati in srebrni iz mednarodnega Celja — 18.25 Notranjski obzornik — 18.40 Mostovi — 19.10 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.50 Vreme — 19.55 Dan mladosti, prenos zaključne prireditve Beograd — 21.00 Rdeča nogavica — 22.30 Poročila.

ČETRTEK, 26. 5.: 9.05 TV v šoli — 17.50 Poročila — 17.55 Živali v gibanju — 18.25 Podravski obzornik — 18.40 Čas, ki živi — 19.10 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Tednik — 21.05 Francoski šanson s Catherine Sauvage — 21.30 Dolgo iskanje — 22.20 Poročila.

ORF — KOROŠKI RADIO SLOVENSKE ODDAJE

PETEK, 20. 5.: 14.10 Koroški obzornik — Zabavna glasba — Spominjamo se.

SOBOTA, 21. 5.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

NEDELJA, 22. 5.: 7.05 Duhovna misel — Binkošti — dan duhovnega razsvetljenja.

PONEDELJEK, 23. 5.: 7.05 Naj pesmica naša darilo vam bo.

TOREK, 24. 5.: 9.30 Land an der Drau — Dežela ob Dravi — 14.10 Koroški obzornik — Zapojte z nami — Otroci, poslušajte!

SREDA, 25. 5.: 14.10 Koroški obzornik — Za oddih in premislek.

ČETRTEK, 26. 5.: Koroški obzornik — Glasbeni mojstri.

RADIO LJUBLJANA

NEDELJA, 22. 5.: 5.00 Poročila — 6.15 Danes je nedelja — 8.07 Radijska igra za otroke — 9.05 Še pomnite, tovariši — 10.00 Poročila — 10.05 Nedeljska matineja — 12.00 Poročila — Na današnji dan — 13.10 Zabavna glasba — 13.20 Za naše kmetovalce — 14.00 Poročila — 14.20 Humoreska tega tedna — 15.55 Pojo amaterski zbori — 17.00 Poročila — 17.05 Priljubljene operne melodije — 17.50 Zabavna radijska igra — 19.00 Radijski dnevnik — 19.30 Obvestila in zabavna glasba — 19.35 Lahko noč, otroci — 19.45 Glasbene razglednice — 20.00 V nedeljo zvečer — 24.00 Poročila.

PONEDELJEK, 23. 5.: 4.30 Poročila — 5.30 Jutranja kronika — obvestila, promet — 6.10 Prometne informacije — 6.50 Dobro jutro, otroci — 8.05 Aktualni problemi marksizma — 8.25 Ringaraja — 9.05 Glasbena matineja — 10.05 Rezrvirano za . . . — 11.05 Ali poznate . . . Rossinijevega „Otella" — 12.00 Poročila — Na današnji dan — 15.15 Voščila — 16.00 Dogodki in odmevi — 19.00 Radijski dnevnik — 19.35 Lahko noč, otroci — 20.00 Kulturni globus — 20.10 Prisluhnite, izberite — 22.00 Poročila — Našim rojakom po svetu — 22.30 Novosti iz našega glasbenega arhiva — 23.15 Ob domačem ognjišču — 0.05 Nočni program — glasba.

TOREK, 24. 5.: 4.30 Poročila — 5.30 Jutranja kronika — 6.45 Prometne informacije — 8.05 Radijska šola za srednjo stopnjo — 8.35 Iz glasbenih šol — 12.10 Danes smo izbrali — 14.05 Odrasli tako, kako pa mi? — 14.25 Čez tri gore, čez tri dole — 16.00 Dogodki in odmevi — 19.00 Radijski dnevnik — 19.25 Obvestila in zabavna glasba — 19.35 Lahko noč, otroci — 19.45 Z ansamblom Milana Ferleža — 20.00 Slovenska zemlja v pesmi in besedi — 20.35 Mladi na glasbenih revijah in tekmovanjih — 22.00 Poročila — Našim rojakom po svetu — 24.00 Poročila — 0.05 Nočni program — glasba.

SREDA, 25. 5.: 4.30 Poročila — 6.50 Dobro jutro, otroci — 8.05 Pisan svet pravljic in zgodb — 10.00 Dan Glasbene mladine — 12.40 Ob izvirih ljudske glasbene kulture — 14.05 Razmišljamo, ugotavljamo — 15.15 Voščila — 18.00 Zborovska glasba v prostoru in času — 19.35 Lahko noč, otroci — 19.45 Z ansamblom Bratov Avsenik — 20.00 Koncert za besedo — 21.05 G. Puccini: Odlomki iz opere „Madame Butterfly" — 22.30 Zimzelene melodije — 24.00 Poročila — 0.05 Nočni program — glasba, vmes poročila.

ČETRTEK, 26. 5.: 4.30 Poročila — 5.30 Jutranja kronika — 6.50 Dobro jutro, otroci — 8.05 Radijska šola za višjo stopnjo — 11.35 Naše pesmi in plesi — 14.05 Enajsta šola — 14.20 Koncert za mlade poslušalce — 18.00 Z ansamblom Toneta Žagarja — 19.35 Lahko noč, otroci — 20.00 Četrtkov večer — 22.00 Poročila — Našim rojakom po svetu — 24.00 Poročila — 0.05 Nočni program — glasba, vmes poročila.

SAK demoliral KAC s 5:0 (1:0)

Še dve točki do koroške lige

Štiri igre pred koncem prvenstva se igralci in odborniki Slovenskega atletskega kluba v mislih že skoraj lahko poslovijo od spodnje lige. Z nedeljsko visoko zmago nad celovškim KAC (5:0) si je SAK ohranil visoki naskok šestih točk pred drugouvrščenim Šmihelom, v preostalih igrah pa si mora priboriti še dve točki, da mu prvega mesta ne bo mogel več nihče vzeti. Igralci in odborniki pa že mislijo na jesensko sezono, ki bo poleg verjetnega uspeha prinesla tudi nove problemo.

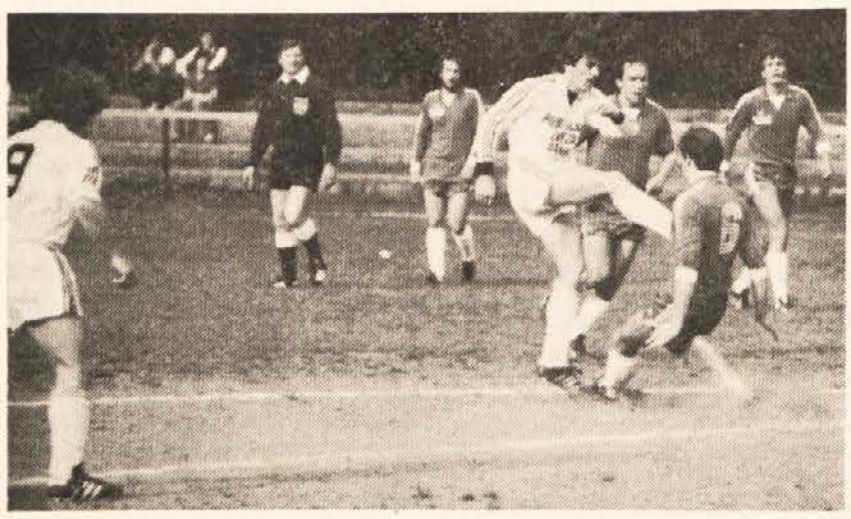

Nedeljska tekma na igrišču KAC je na začetku kazala še kolikor toliko izenačeno sliko, tako da je trener KAC-a lahko še upal, da se bo uresničila njegova napoved o neodločenem izidu. Toda bolj se je bližal prvi polčas koncu, bolj je postajala očitna terenska in igralska premoč slovenskih nogometašev, dokler ni sedem minut pred koncem polčasa Polanšek z odličnim prostim strelom presenetil nasprotnikovega vratarja in zadel prvi gol. Na koncu prvega polčasa je SAK tako vodil z 1:0. V drugem polčasu je namesto Salkiča prišel na igrišče Miha Kreutz, dvajset minut pred koncem pa je Velika zamenjal Jurij Perč. Že prej so SAK-ovi igralci začeli s pravo parado golov. Pet minut po začetku drugega polčasa je Velik z glavo usmeril žogo, ki jo je s kota podal Polanšek, v nasprotnikova vrata. V 68. minuti je premagal vratarja Köcka, ki je imel posebno slab dan in je bil udeležen pri skoraj vseh golih, spet Justin Polanšek, dve minuti navrh pa je Martin Hobel izkoristil lepo podajo z leve in z glavo dal četrti gol. Pet minut pred koncem so SAK-ovi nagometaši fiksirali visoko zmago: po hudem foulu je sodnik pokazal na enajstmetrsko točko, Hobel pa je z nekaj sreče še zadnjič premagal vratarja KAC.

Moštvo SAK je v nedeljo postreglo s kompaktno in solidno igro in je vseskozi dominiralo na igrišču. Redke napade nasprotnega moštva je suvereno ubranil vratar Mrkun. S tako igro se znajo uveljatviti tudi v koroški ligi. Prej — če pustimo še potrebni dve točki ob strani — pa bo najbrž treba rešiti še kopico problemov. Prvi je brez dvoma igrišče, kajti igrišče, kjer ne moreš trenirati več kot dvakrat eno uro na teden, najbrž ne bo prava opora za obstanek v višji ligi. Poleg tega bo gotovo potrebna tudi kaka igralska okrepitev, da o finančni sploh ne govorimo. Toda počakajmo najprej do konca tekočega prvenstva, potem bo še zmeraj dovolj časa za praznovanje — in za priprave.

Šah: Slovenska športna zveza zmagala v Sekiri

Moštvo Slovenske športne zveze je z zelo dobro postavo zmagalo zadnjo nedeljo na šahovskem troboju v hotelu Korotan v Sekiri. Po deset igralcev iz Pirana, Nove Gorice in Koroške se je udeležilo turnirja, katerega se moštvo iz Opčin (Trst) ni moglo udeležiti. Vsaka ekipa je igrala dvakrat proti vsakemu moštvu po dvajset minut. Med igralci je bilo nekaj igralcev prve kategorije iz Slovenije, pa tudi mojstrski kandidat Peter Vasič iz Pirana, ki je igral na prvi deski proti najboljšemu igralcu SŠZ Juriju Deisingerju (večkratnemu koroškemu prvaku) 1:1.

Slovenska športna zveza je zmagala z 22 točkami, pred moštvom iz Pirana (20) in Nove Gorice (18). Sledeči igralci so sestavljali ekipo SŠZ: Jurij Deisinger, Pepi Gallob, Alojz Gallob, Karl Prezelj, Manfred Kornprat, Tonči Gallob, Justin Polanšek, Ramaš Adem, Wieser Matevž in Tončka Ferm. Vodja turnirja Ivko Ferm je bil hkrati tudi vodja ekipe SŠZ.

Najboljši posamezni igralci so bili: 1. Žnidarčič Andrej (Piran) 3,5 točke na 3. deski, (Žnidarčič je dobil kot nagrado pokal, ki ga je podaril Slovenski vestnik), 2. Adem Ramaš (SŠK Obir — SŠZ) 3,5 točke na 8. deski in 3. Jurij Deisinger (SŠZ) 3 točke na 1. deski.

Pokal tovarne celuloze Obir je prejelo moštvo iz Nove Gorice, pokal Posojilnice Celovec moštvo iz Pirana, pokal Topsporta pa zmagovalec: ekipa SŠZ. Vodja ekipe Slovenske športne zveze, Ivko Ferm, pa je podaril pokal Juriju Deisingerju, ki je bil najuspešnejši igralec SŠZ tudi v dosedanjih tekmah interlige.

ŠAHOVSKA INTERLIGA

Letošnja šahovska interliga, na kateri sodelujejo spet moštva iz Slovenije, Italije in Koroške, se bo začela 29. maja v Novi Gorici (hotel Sabotin). Za ta dan je načrtovanih 5 kol. 16. junija pa je naslednji termin v stari Gorici (Via Resmondo 2), kjer so na programu 4 kola. Predsednik SŠZ, Danilo Prušnik, je v Sekiri obžaloval, da v interligi letos ne bodo igrali po starem načinu, ko je ena izmed tekem bila tudi na Koroškem. Šahovski troboj v Sekiri je bil takorekoč tudi nadomestilo za ta primanjkljaj. S koroškega se bodo letošnje interlige udeležili moštvi SŠZ in ASKÖ Malošče (vsaka s 4-članskim moštvom).

Jurij Deisinger (levo) in Peter Vasič

GLOBASNICA:

Ponovna zahteva po dvojezičnih napisih

Že novembra preteklega leta je Enotna lista Globasnica vložila predlog, za postavitev dvojezičnih napisov in namestitev dvojezičnih napisov na javnih poslopjih v vsej občini. Ker župan Albert Sadjak po šestih mesecih tega predloga ni dal na dnevni red, ga je na zadnji seji vprašal podžupan Janez Hudl, kdaj bo tako daleč. Nato se je razvila dolga živahna diskusija.

Župan Sadjak, ki vodi občinske seje dosledno v obeh deželnih jezikih, je priznal, da je bil predlog vložen upravičeno in po pravilni poti, dodal pa je, da si želi soglasni sklep vseh frakcij in da so zato potrebni pogovori med frakcijami. V odgovoru je podžupan Hudl dejal, da soglasnost želi tudi EL, vendar se o predlogu tako dolgo ne bo razpravljalo, dokler bo obležal v predalu. Alojz Gregorič (EL) pa je poudaril, da ima odgovornost v prvi vrsti socialistična frakcija z absolutno večino v občini. Zgleda, da pride tudi tukaj do zavlačevanja, ker obstajajo določene razlike glede obsežnosti, kje je treba namestiti dvojezične napise. Na vsak način župan ni odgovoril, kdaj bo občinski svet obravnaval predlog, menil pa je, da si predstavlja „postopno rešitev v doglednem času".

MED GRADBENIMI PROJEKTI TUDI CESTA NA HEMO

Medtem, ko je imela občina Globasnica leta 1981 še primanjkljaj, je bil letni obračun 1982 pozitiven. Občina je imela 8,7 milijona izdatkov, dohodkov pa približno 9 milijonov. Po izjavah župana Sadjaka občina ni več zadolžena, ker je imela več dohodkov pri raznih davkih, ker je v nekaterih resorjih štedila in ker je dobila tudi posebna prenakazila s strani dežele. Ta ugodni finančni položaj dovoljuje, da se občina loti večjih gradbenih projektov. Medtem ko je dograjena že občinska cesta v Malo vas, je občinski svet tokrat sklepal o asfaltiranju ceste v Podjuno in Večno vas. Za to cesto je EL zahtevala čimprejšnjo izdelavo finančnega projekta in dogovore z mejaši, ki še niso zaključeni. 4,3 milijona šilingov pa bo potrebnih za asfaltiranje 4,3 km dolge ceste na Hemo, sredstva za to pa bo prevzela dežela, ki jih ima zagotovljena v okviru „2. državne pogodbe".

Na seji so uredili tudi še najemniške pogodbe za športno igrišče v Mali vasi.

V svojem poročilu je župan Sadjak kritiziral odbor za agrarne zadeve, ker je po njegovem mnenju odbor prekoračil svoje kompetence. Odbor za agrarne zadeve je izdelal namreč potrebne smernice za podpore pri reji bikov in merjascev in prišel tudi do mnenja, da naj o vseh agrarnih zadevah pred občinskim svetom razpravljajo v agrarnem odboru. Vodja odbora Raimund Greiner (EL) je izrazil nerazumevanje, da župan tega predloga agrarnega odbora ni dal na dnevni red, čeprav so ga podpisale vse tri frakcije. Potrdil pa je tudi mnenje, da naj o kmečkih zadevah razpravljajo v prvi vrsti zastopniki kmetov in ne nastavljenci in uradniki.

Ob določenih rednih urah bo v poletnem času odprt tudi občinski muzej, obiskovalcem bo izkopanine razkazoval domačin Jan Havel.

ŽITARA VAS: 28. MAJA BO SVEČANA OTVORITEV IPH

Po končanih izvajalnih delih je tovarna za proizvodnjo pohištva IPH v Žitari vasi letos februarja pričela s poskusnim obratovanjem. Trenutno je zaposlenih več kot 60 delavcev, zato vabi vodstvo obrata in obratni svet na svečano otvoritev podjetja v soboto, dne 28. maja 1983 s pričetkom ob 10. uri.

V okviru dneva odprtih vrat bo isti dan od 8. do 12. ure možen ogled tovarne za vsakogar.

Bilčovs

Domače Slovensko prosvetno društvo „Bilka" je tudi letos priredilo že tradicionalno materinsko proslavo pri Miklavžu v Bilčovsu. Navzoče, ki so do zadnjega kotička napolnili dvorano, je pozdravila Ursula Filipič. Nadaljnji spored so otvorili predšolski otroci s pesmijo in plesom o „čebelici Maji". Naslednjo kratko igrico s petjem so naštudirale z otroci Ani Ogris, Micka Miškulnik in Giti Sitter. Učiteljski zbor ljudske šole je bil odgovoren za dobro podane deklamacije materam na čast, ki so bile izvedene tako zborovsko kot tudi posamezno. Marsikateri igralski talent bi lahko odkrili pri igri „Vedež", katero je režirala Rina Kropivnik. Novost pri letošnji proslavi pa je bila zaključna igra. Novost zaradi tega, ker so pri tej igri sodelovali izključno velinjski otroci. Bila je to dobra zamisel odbora „Bilke", da se je stopilo do Francke Kropivnik in Marije Krušic s prošnjo, da bi prevzeli režijo za igro z Velinjčani. Tem potom jima velja zahvala, ker sta tako pridobili otroke, ki se jih zaradi oddaljenosti od „centra" sicer nekoliko težje nagovori. Odmore pri menjavi scen so premostili učenci glasbene šole, ki so predvajali nekaj poskočnih melodij, župnik dekan Leopold Kassl je prispeval kratek nagovor ob prazniku naših mamic, mlada „stara znanka" Renate Kulnik pa je zapela pesem „Mati". Dva domača umetnika Franci Ogris in Hanzi Andreasch sta pokazala svoje odlične sposobnosti s tem, da sta prispevala primerne kulise.

Za brezhiben potek take prireditve je potrebnih več ljudi. Naj bo izrečena zahvala vsem sodelujočim in vsem, ki so karkoli prispevali k uspehu te proslave.

SPRETNOSTNA VOŽNJA Z AVTOMOBILOM

Krajevno druženje Zveze slovenske mladine Železna Kapla bo priredilo v ponedeljek 23. maja (praznik) pri Piskerniku na Obirskem spretnostno vožnjo z avtomobilom. Lani je prireditev dobro uspela. Start bo ob 10. uri, prijave od 9. do 10. ure na kraju starta. Avto je na razpolago, vsak vozi na lastno odgovornost.

KOROŠCI V DOBROVI

Za praznik krajevne skupnosti Dobrova pri Ljubljani — 7. maja — so organizirali tudi letos namiznoteniški in nogometni turnir, katerega so se letos udeležili slovenski nogometaši z južne Koroške (večinoma iz Železne Kaple). V nogometu so se pomerili NK Polhov Gradec, NK Dobrova in ekipa s Koroške. Vsako moštvo je enkrat zmagalo, tako da je odločilo razmerje golov. Zmagala je Dobrova, pred moštvom iz Polhovega Gradca in moštvom s Koroške.

Tudi 10-članska delegacija Zveze slovenskih žena pod vodstvom Milene Gröblacher se je udeležila proslav, ogleda krajevnih zanimivosti ter večernega kulturnega programa.

PRED USTANOVITVIJO KLUBA „NAUTIK - KOROTAN"

Proponenti kluba „NAUTIK - KOROTAN" vabijo na ustanovni občni zbor kluba, ki bo v torek, 31. maja 1983 ob 19.30 uri v hotelu Korotan v Sekiri.

MANJŠINSKO ŠOLSTVO:

Ne dekretiranje

MARVEČ SPORAZUMNO REŠEVANJE

Kakor smo v našem listu svoječasno poročali, sta osrednji slovenski organizaciji pristojnim dejavnikom posredovali svoje predloge za zasedbo prostih mest v vodstvu manjšinskega šolstva. Prav tako smo poročali, da je deželni šolski svet pismo s sklicevanjem na zakon o narodnih skupinah zavrnil z utemeljitvijo, da ga ne more obravnavati, ker je napisano v slovenskem jeziku. Nasprotno pa je na to pismo zdaj odgovoril sam deželni glavar in s tem postavil na laž argumentiranje, ki se gavedno spet poslužuje deželni šolski svet.

Vsebinsko je iz glavarjevega odgovora razvidno, da gre v predmetnem vprašanju za dve različni stvari: 1. Za mesto okrajnega šolskega nadzornika za dvojezični pouk in pouk slovenščine na osnovnih in glavnih šolah; mesto razpiše ministrstvo za pouk (kar je medtem tudi že napravilo, kot smo poročali v zadnji številki — op. ured.) in deželni šolski svet izdela potem trojni predlog, pri čemer ima zastopnik slovenske narodne skupnosti v kolegiju deželnega šolskega sveta zakonsko pravico sodelovanja; končno nadzornika imenuje minister za pouk. 2. Za mesto vodje manjšinskega šolskega oddelka; imenovanje vodje oddelka ni povezano z imenovanjem nadzornika, marveč vodenje oddelka poveri predsednik oz. poslevodeči predsednik deželnega šolskega sveta „strokovno vešče mu" uradniku, pri čemer pride v poštev le dodatna poveritev že zaposlenega uradnika in torej poseben razpis tega mesta ni možen.

Kaj bistveno novega nam deželni glavar torej ni odkril. Sicer tudi ne gre za formalistična tolmačenja formalnih predpisov, marveč enostavno za vprašanje, ali bodo spremembe v vodstvu manjšinskega šolstva izvedene v sodelovanju in sporazumno z manjšino — ali pa bodo te rešitve dekretirane od zgoraj, mimo prizadetih.

„Umetniki za mir"

„Zbrali smo se na tem koncertu, da bomo dali mirovnemu gibanju nove impulze. Mirovno gibanje se mora okrepiti in prisiliti velesile, da bodo spremenile svoje mišljenje", je povedal Franc Merkač v slovenskem pozdravnem nagovoru prejšnji četrtek v celovškem Domu glasbe pred nastopom 40 avstrijskih in inozemskih umetnikov, pevcev, avtorjev in pevsko-instrumentalnih skupin.

V Celovcu so se ustavili drugič. Na predvečer so gostovali že v Gradcu, nato pa so se napotili še v Innsbruck, Salzburg in Linz. Povsod so nastopali pred navdušeno mlado publiko in marsikdo si je ob tem programu zamislil, da se bo moral pridružiti tistim, ki že aktivno delajo proti oboroževalnim načrtom velesil in vseh tistih držav, ki trgujejo z orožjem. Preprečiti postavitev novih raket NATO v Evropi pa je trenutno prvenstveni cilj tega gibanja, ki zbira po vsej Avstriji tudi podpise za Linški apel. Gibanje pa zahteva tudi zmanjšanje vojaških arzenalov v Zahodu in Vzhodu, saj požirajo vojaški stroški tolikšna srdestva, da prav zaradi tega trpijo lakoto predvsem ljudstva v državah v razvoju.

Harmonično, veselo in optimistično so s skupnim nastopom vsi umetniki otvorili koncert v celovškem Domu glasbe. Tudi koroški umetniki so bili zraven. Med drugim so zapeli Celovčan Artur Burz, skupina Dilletanz in Firlefanz, pesmi proti Reagenu in v spomin slovenskih žrtev fašističnih oblasti pa je bral Janko Messner. Tudi še v drugih pesmih je prišlo do izraza, da smo koroški Slovenci del tega mirovnega gibanja, da ne stojimo ob strani in da si tudi tukaj utira zgodovina slovenskega človeka svojo pot do nemškogovorečega Avstrijca. Zato ni čuda, da je v eni izmed pesmi bilo povedano: „...kljub temu, Peršmanovi še živijo med nami...". Nastopajoči, med katerimi je treba omeniti tudi zastopnike demokratične Amerike, Indijanca Floyd Westermana („Rdeča vrana"), pa so se s svojimi pesmimi in s svojo literaturo izrekli tudi še proti številnim drugim izrodkom naše družbe. Protestirali so proti imenovanju Petra za tretjega predsednika avstrijskega parlamenta, ožigosali so ščuvanje proti tujskim delavcem, smešili šovinizem in provincializem.

Vseavstrijski mirovni teden se je končal v nedeljo v Linzu z velikim koncertom pred 3000 poslušalci, še enkrat so navdušili umetniki kot skupina Chaos de Lux, Lena Rothstein, Floyd Westerman in drugi, ki so prepotovali s posebnim vlakom „Umetniki za mir" vso Avstrijo.